ШУ АЗИЗ ВАТАН БАРЧАМИЗНИКИ!
ЎЗБЕКИСТОН

ИШОНЧ

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерациясининг газетаси

24 СЕНТЯБРЬ 1996 йил, СЕШАНБА

№ 76 (323)

Ўзбекистон КУФК Раёсатида

МУҲИМ МАСАЛАЛАР КЎРИЛДИ

23 сентябрь куни Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши Раёсатининг мажлиси бўлиб ўтди. Республика КУФК Раиси Ҳулкар Баҳодирович Жамолов бошқарувида ўтган мажлисда «Темир йўл ходимлари ва транспорт қурувчилари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси билан «Темир йўлчи» газетаси таҳририятининг Ўзбекистон темир йўллари» жамоаси фаолиятида ошкораликни таъминлаш борасидаги иш тажрибаси, Ўзбекистон Республикаси меҳнат Кодексининг саноат кимё тармоқлари корхоналарида жорий этилиши, «Ишонч» ва «Ишонч-Доверие» газеталарига 1997 йилги обунани ташкил этиш ва мазкур рўзномаларнинг таҳрир ҳайъати тўғрисидаги бир қатор масалалар кўриб чиқилди.

Кун тартибига киритилган Сирдарё вилояти касаба уюшмалари маданий-маърифий муассасалари, кутубхоналари ва кинокурилмаларининг аҳволи ҳамда уларнинг фаолиятини яхшилаш тадбирлари, 1996 йил болаларни соғломлаштириш мавсумининг дастлабки якунлари, меҳнат муҳофазаси бўйича жамоатчилик назоратини яхши ташкил этиш юзасидан республика кўрик танлови ўтказиш, «Халқ ҳаваскорлик жамоаси» унвонини бериш, шунингдек, Ўзбекистон КУФК ва Республика ёшларининг «Камолот» жамғармаси ўртасидаги ҳамкорлик шартномаси тўғрисида масалалар ҳам муҳокама қилинди.

Раёсат мажлисида А.Абдураҳимов, Ҳ, Примқулов, З. Қодиров, А.Муҳаммаджонов, Ғ.Ғаффоровларнинг маъруза ва ҳисоботлари тингланди.

Кўрилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

БИРЖА ЯНГИЛИКЛАРИ

Республика кўчмас мулк биржаси ва унинг вилоят бўлимларининг ўтган ҳафтадаги савдоси баракали бўлди. Бу сафар ким ошди ва биржа савдоларига йирик иншоотлар қўйилди. Ҳафта давомида 21 та ким ошди ва 7 та биржа савдолари ўтказилди. Сотилган 256 та иншоот ўз эгасини топди. Улардан тушган маблағ 133 млн. 663 минг сўмни ташкил этди.

Харидорларга автомобилларга ёқилғи қуйиш шахобчалари, омборхоналар, автотранспорт воситалари, ўрта ва кичик корхоналар, меҳмонхоналар, ер майдонлари, турар жой бинолари ва қурилиши тугалланмаган иншоотлар таклиф этилди.

Энг унумли савдолар Қашқадарё, Самарқанд, Сурхондарё ва Тошкент вилоятлари кўчмас мулк биржаларида бўлиб ўтди.

Самарқанд вилоят филиалида асосий эътибор Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамасининг 344-қарорига кирувчи автомобилларга ёқилғи қуйиш шахобчаларини сотишга қаратилди. Бу ерда 16 та АЁШҚ сотилиб, ундан 8 млн. сўмдан ортиқ даромад қилинди.

Бу борадаги энг унумли савдо Қашқадарё вилоятида бўлди. Жумладан, Деҳқонобод туманидаги 55-АЁҚШнинг дастлабки баҳоси 150 минг сўм бўлиб, 100 миллион сўмга, Қарши шаҳридаги 28-АЁҚШнинг бошланғич баҳоси 500 минг сўм бўлиб, 3 миллион сўмга сотилди.

«Пахта-96»

ОЛТИН КУЗ СУРУРИ

Бутун Республикамизда бўлгани каби Қашқадарё вилоятида ҳам пахта йиғим-терими оммавий равишда давом этмоқда. Қайси бир туманга ёки хўжаликка борманг, белига этак боғлаб, «оқ олтин» тераётган йигит-қизларни кўрасиз.

Деҳқоннинг айни паллада қувончи чексиз. У йил бўйи қилган меҳнатининг самарасини кўриб турибди. Деҳқон пешона тери эвазига етиштирилган ҳосилни саранжомлаб олишга кўмаклашиш мақсадида шаҳарликлар ва ҳашарчилар ҳам далага отланишган. Қўйингки, воҳанинг барча меҳнат аҳли 420 минг тонналик «оқ олтин» хирмонини тезроқ бунёд этиш ишқи билан ёнмоқда.

Биз яқинда Ғузор туманидаги Очил Кучкинов номли жамоа хўжалигида бўлганимизда бунга яққол ишонч ҳосил қилдик. Бошқарув раиси Рашид Муҳаммадиевни ҳам пахта даласида учратдик. У билан ҳол-аҳвол сўрашгач, йиғим-теримнинг бориши, теримчиларга яратиб берилган шарт-шароитлар хусусида суҳбатлашдик.

— Давлатга 1700 тонна юқори навли хомашё етказиб беришни мақсад қилиб қўйганмиз. Мутахассисларнинг дастлабки ҳисоб-китобига кўра, далаларимизда кўзланган марradан ортиқ ҳосил етиштирилган. Энди, ана шу ҳосилни тез ва қисқа муддатда йиғиб олишимиз керак.

— Теримда неча киши иштирок этаяпти?

— Хўжалигимизда 33 та ижарачи жамоалар бўлиб, бугунги кунда ҳаммасида пахта йиғим-терими қизғин бораяпти. Ҳудудимиздаги 6 та қишлоқдан 1000 киши теримда қатнашмоқда. Бундан ташқари ҳунар-техника билим юртларининг 300 нафардан ортиқ ўқувчилари деҳқонларимизга кўмакка келишган.

— Терим иштирокчиларига ҳақ тўлаш қандай уюштирилган?

— Биз Республика Вазирлар Маҳкамасининг «1996 йил пахта йиғим-терими мавсумини уюшқоқлик билан ўтказиш тадбирлари тўғрисида»ги қарорнинг бажарилишини таъминлаяпмиз. Ҳар беш кунда терим натижалари якунланиб, қўлда терилган ҳар килограмм пахтага 2 сўмдан пул тўлаяпмиз. Машиналар ишга тушгач машинада терилган бир тонна пахтага 50 сўмдан пул тўлаймиз.

— Рашиджон, гапларингиздан шу нарса маълум бўлдики, йиғим-теримга пухта ҳозирлик кўрилган ҳолда киришибсизлар. Бу албатта, яхши. Айтинг-чи, терим қатнашчиларига яратиб берилган шарт-шароитлар қанақа?

— Шароит яратилмаса, теримда суръат бўлмаслиги аниқ. Биз буни ўзимизнинг кўп йиллик иш тажрибамизда яхши биламиз. Шу боис, мавсум олдидан дала шийпонларимизни бир карра кўздан кечириб, иложи борича қайта таъмирладик, қўшимча жиҳозлар бердик. Айни пайтда шийпонларимиз деҳқонларимизнинг ҳақиқий иккинчи уйига айланган. Кунига икки маҳал иссиқ овқат, мунтазам равишда чой тайёрланмоқда. Иссиқ овқат учун кетадиган маҳсулотлар деярли бригадаларнинг ўзларидан чиқади. Фақатгина улар хўжаликдан гўшт, ёғ олишади, холос. Сабзавот ва полиз маҳсулотлари билан мунтазам таъминланмоқда. Радио, телевизор, душ теримчилар хизматида. Шийпон ёнидаги тандирларда бўрсилдоқ иссиқ нон ёпилмоқда. Ёрдамга келган ҳашарчиларга ҳам қулай шарт-шароитлар яратиб берилган. Кечқурунлари турли маданий тадбирлар ўтказилмоқда.

Биз минг эшитгандан кўра, бир кўрган афзал деганларидек, раис билан биргаликда хўжаликнинг Келдиёр Турсунов, Нормўмин Мансуров, Абди Қурбонов, Йўлдош Номдоровлар бошлиқ ижарачи жамоаларида бўлиб, йиғим-теримнинг боришини кўздан кечирдик. Маҳлиё Маманова, Гулшод Кенагасова, Зулфизар Муҳиддинова, Жумагул Баротова, Райхоной Раҳмонова сингари кўпминг килограммчи теримчилар билан суҳбатлашдик. Улар бу йилги мавсумда ҳар бири 10—12 тоннадан пахтани қўлда беришга бел боғлашган. Азаматлар ўз шахсий мажбуриятларини бажариш мақсадида кунига 140—150 килограммдан «оқ олтин» териб, хирмонга барака киритишмоқда. Биз шу куни кўплаб пахтакорлар, ҳашарчилар билан учрашдик. Улар яратиб берилган шарт-шароит ва қилган меҳнатларига яраша ўз вақтида ҳақ олишаётганлигидан қувониб гапиришди.

Хўжалик пахтакорларининг ниятлари ҳам қутлуғ. Улар йиллик пахта тайёрлаш режасини октябрь ойининг биринчи ярмида уддалаш ҳаракатида бўлишаяпти. Далаларда ҳосил чўғи баланд. Гап уни ўз вақтида саранжом-саришталаб олишда. Ҳозирда бу ерда амалга оширилаётган ишлар деҳқонларнинг юзлари ёруғ бўлишидан далолат бериб турибди. Биз хўжалик пахтакорлари ҳузуридан қайтар эканмиз, уларнинг қутлуғ мақсад йўлидаги интилишларига ривож тиладик.

Аҳрор САМАРИДДИНОВ, «Ишонч» мухбири.

• Иқтисодиёт хабарлари

ҚИШЛОҚ КОРХОНАЛАРИ

Китоб туманидаги «Зарафшон» агрофирмасининг сутни қайта ишлаш заводида кунига ўртача 250 килограмм сариёғ ва шунча пишлоқ, 100-120килограмм бринза, шунингдек, яна 10 га яқин сут-қатиқ маҳсулотлари ишлаб чиқарилмоқда. Агрофирмада донни қайта ишлаш заводи, новвойчилик, қандолатчилик, хом терини ошлаш цехлари, ўз таркибига 5 тегирмон, 16 жувоз, 7 сартарошхона, 6 этикдўзлик, 2 радио-телевизор тузатиш устахоналари ва битта ҳаммасини бирлаштирган «Ситора» маиший хизмат кўрсатиш уюшмаси фаолият олиб бормоқда. Шунингдек, агрофирма ҳузурида 3 та деҳқон бозори ва хўжалик номи билан аталган савдо маркази ҳам мавжуд бўлиб, улар қишлоқда бозор инфраструктурасини шакллантиришга хизмат қилишяпти.

ТЕЗКОРЛИК БИЛАН

Бухоро вилоятининг Пешку туманидаги Йўлдош Эргашев номли жамоа хўжалиги пахтакорлари ҳам 1007 гектар ердаги ҳосилни тезкорлик билан йиғиб олмоқдалар. Саид Кенжаев бошлиқ 1-бригадада 66 гектар ердаги ҳосилнинг чўғи баланд. Тадбиркор ва ишбилармон пахтакорларҳоoил йиғим-теримини намунали ташкил этганлар.

Далаларда Музайям Файзиева, Зумрад Ҳамдамова, Зебо Саломова ва Латофат Ҳамроева каби теримчилар баҳсма-баҳс ишлаб, ҳар куни 130-160 килограммдан дурдона теришяпти. Ҳар килограмм пахта учун 2 сўмдан ҳақ белгиланган. Ҳар беш кунда ҳисоб-китоб қилинади.

Маҳмуд Комилов бошлиқ 13-бригада мирищкорлари ҳам вақтни ғанимат билиб теримда ғайрат кўрсатмоқдалар. Шу кунларда бу ерда 45-50 киши пахта термоқда. Айниқса Зиёда Ҳожиева, Назокат Муродова сингари чеварлар теримда пешқадамлик қиляптилар.

БОЗОР ТАЛАБИ АСОСИДА

Президентимиз бозорларни халқ истеъмол моллари билан тўлдириш вазифасини қўйган пайтда Гулбаҳор Султонова бу даъватга «лаббай» деб жавоб берди. Пахтакор туманидаги Акмал Икромов номли Деҳқон фермер хўжаликлари уюшмасида тикувчилик цехи очди. Унга 6 та тикув машинаси келтириб, кийим-кечак тикиб аҳолига сота бошлади.

Гулбаҳор Султонова цех фаолиятини ривожлантириб уни фирмага айлантирди. Жамоанинг фикри асосида уни «Гулбаҳор» деб атадилар. Ҳозир бу ерда 20 нафар хотин-қиз меҳнат қилмоқда. Инобат Қўзиева, Назира Йўлдошева, Гулчеҳра Мамирова каби учта чеварлар тиккан кийимлар туман бозорида тезда сотилаяпти.

— Фирмамизда тикилаётган маҳсулотлар чет эл маҳсулотларидан қолишмайди, — дейди Гулбаҳор Султонова. — У бозор нархидан анча арзон. Биз бозор талабини ўрганиб ёшлар ўртасида урф бўлаётган кийим-кечакларни ишлаб чиқармоқдамиз.

Фирмада келгусида янгидан-янги ишчи ўринларини ташкил этиш кўзда тутилган. Бундан ташқари, фирма туман меҳнат биржаси билан шартнома тузиб, қизларни бичувчи-тикувчилик касбига ўргатмоқда. Курсни битирганларга малакасига қараб разряд ва гувоҳнома берилаяпти.

Ҳозирда цехда кийим-кечаклар билан баргаликда пахта териш учун этаклар, ишчи қўлқоплари ҳам тайёрланаяпти. Фирма жамоаси маҳсулот тайёрлашда кўпроқ маҳаллий хом ашёдан фойдаланаяпти.

«ИШОНЧ» мухбирлари.

ШОЛИЗОРЛАРДА ИШ ҚАЙНАЙДИ

Хоразм вилояти қишлоқларида ҳозир барча-барча далага отланган — пахтазорларда, шолизорларда, сабзавотзорларда қизғин иш кетмоқда. Хоразм заминида деярли барча экинзорларда бу йил мўл ҳосил тўпланди. Пахтакорлардан бир ҳафта кейин шоликорлар ҳам ҳосил карвонини юргиздилар. Вилоятда оз эмас — 45 минг гектардан зиёдроқ майдонга шоли экилди. Деярли барча туманлардаги хўжаликларда шолидан юқори ҳосил етиштирилди Мутахассисларнинг фикрига қараганда, камида 40 центнердан «қирмизи дон» ҳосили олиш имконияти бор. Синов тариқасида «Гулзор» навли шоли экилган 50 гектар майдонда ҳосил чўғи ундан ҳам баланд — 80—90 центнерлик хирмон уйилиши аниқ.

Гурлан туманидаги «Янгиобод», Хива туманидаги «Ўзбекистон», Хонқа туманидаги «Ғалаба», Янгиариқ туманидаги Ш. Рашидов номли ва бошқа қатор жамоа хўжаликларида шоли ҳосили юқори бўлиши кутилмоқда:

Етиштирилган мўл ҳосилни нобудгарчиликсиз, ёғин-сочинли кунларга қолдирмасдан йиғиштириб олиш учун каттаю-кичик шоли ўримига киришди. Лекин асосий иш шолини янчиб олиш техника зиммасидадир. Вилоятдаги мавжуд техника воситалари имкон қадар мавсумга таъмирланди. Шоликорлар АҚШнинг «Кейс» комбайнларини ўрим-йиғимда ишлатишдан катта умидвор бўлиб турибдилар. Чунки мавжуд ўрим-йиғим техникаси — комбайнлар деярли барчаси фойдаланиш муддатини ўтаб бўлган.

Ҳар қандай қийинчилик бўлса ҳам Хоразм деҳқонлари ҳамиша ваъдасига вафо қилиб келмоқдалар. Ишонамизки, бу йил шундай бўлади. Шоликорлар ҳам бундан мустасно эмас.

Шихназар АҲМЕДОВ, «Ишонч» мухбири.

Сирдарё вилоятининг «Янгиобод» деҳқон хўжалиги бирлашмасига қарашли «Ахчоб» деҳқон хўжалиги далаларида шолидан мўл ҳосил етиштирилаяпти.
Суратда: механизатор Ш. Примов (чапдан ўнгга), бригадир О. Примов ва шоликор Д. Меербековлар ҳосил чўғини чамалашаяпти.

У. УСМОНОВ сурати.

МДҲ мамлакатларида

Россия Президенти Б.Елцин юрагини операция қилишга таклиф этилган жарроҳ тиғи билан ўтказиладиган муолажа кечиктирилиши ёки бутунлай қолдирилиши мумкинлигини айтган. Президентнинг ҳозирги аҳволи шундан далолат бермоқда, деди у. Яна бир хабарга кўра, Президент Б.Ельцин юрагини операция қилишга қатъий қарор берилган. Чоршанба ёки пайшанба куни ўтказиладиган машҳур шифокорлар иштирокидаги тиббий маслаҳатлашув операция кунини белгилаб бериши кутилмоқда.

***

ИТАР-ТАСС хабарига кўра, Федерал қўшинлар ва чечен айирмачилари ўтган ойда имзоланган битим асосида ҳарбий асирларни ўзаро алмашишни қайта тиклаганлар. Агентлик Грозний чеккасидаги Хонқалъада 5 чеченлик 11 Россия солдатига алмаштирилганини маълум қилди. Сентябрнинг бошларида ҳарбий асирларни алмашишда келиб чиққан можаро туфайли

ХОРИЖДА

Грецияда парламент сайловлари бўлиб ўтди. Сайлов олдидан ўтказилган жамоатчилик фикрини ўрганиш бўйича тадқиқотлар кўрсатишича ушбу сайловларда бош вазир Косос Симитиснинг социалистик партияси ва «Янги демократия» консерватив партиясининг ҳар иккаласи бир хил имкониятга эга. Шарҳловчилар, кичик-кичик 28 партиядан фақат 4 тасигина парламентдан жой олади дейишмоқда. Дастлабки ҳисоб-китоблар бўйича социалистик партия ғалабага эришиши тахмин қилинмоқда.

***

Туркия Бош вазири Эрбоқон, Туркия бошқа мамлакатларининг ички ишларига аралашмайди дея баёнот берди. Мамлакат Ташқи Ишлар вазири Т.Чиллер хоним ҳам худди шундай баёнот билан чиқди. Бироқ, у Анқара Шимолий Ироқ курд айирмачиларидан тозаланиши тарафдори эканлиги ва бунга кўмаклашишга тайёрлигини ҳам билдирди. Туркия ҳудудида ўз давлатларини тузиш учун қуролли кураш олиб бораётган курд айирмачилари асосан Шимолий Ироқда истиқомат қилишади.

МУРОСАМИ ЁКИ ҚОНУН!

Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси Раёсатининг навбатдаги йиғилиши Тошкент Архитектура-қурилиш институтида бўлиб ўтди. Йиғилишдан аввал унинг қатнашчилари аудиторияларда бўлишиб, талабалар ўқуви, ўқитувчилар дарси билан танишдилар. Институт қошидаги республика ўқув юртлариаро халқаро кутубхонани кўздан кечирдилар. Институт проректори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан ва техника арбоби, техника фанлари доктори, профессор Э. Қосимов олий даргоҳ республика тенгдоши эканлигини, бозор иқтисодиёти шароитида изланиш ва ташаббус билан фаолият кўрсатаётганини айтди. Миср ва айниқса, Германия давлатлари ўқув юртлари билан ҳамкорлик йил сайин мустаҳкамланиб бораётганини таъкидлади.

Институт билан танишув тугагач раёсат йиғилиши бошланди. Йиғилишни тармоқ Марказий Қўмитаси раиси И. Абдуғаниев қисқача кириш нутқи билан очди.

Пахта мамлакатимиз стратегик хом ашёси ҳисобланади. Эл хирмонига қанчалик мўл ва сифатли ҳосил етказиб берилса, мамлакатимиз тараққиётига, қолаверса, мустақиллигини мустаҳкамлашга шунчалик ҳисса қўшилган бўлади. Шу боис ҳар куз юртимиздаги қалби тоза, юрагида ўти бор киши далага, пахта теримига чиқади.

Раёсат кун тартибига пахта терими пайтида ходимлар, талабалар ва ўқувчиларга яратилган шарт-шароитлар, уларнинг меҳнат хавфсизлигини таъминлаш, меҳнатга ўз вақтида ҳақ тўлашни назорат қилиш вилоят касаба уюшма қўмиталари вазифалари хусусидаги масала бежиз киритилмаган. Бу масала тўғрисида Сирдарё ва Бухоро вилоятлари касаба уюшма қўмиталари раислари Қ. Эшназаров, Е. Голдман ахборот бердилар. Вилоятларда пахта йиғим-терамини уюшқоқлик билан ўтказиш борасида катта тайёргарлик ишлари олиб борилган. Ҳашарчилар ётоқхоналари таъмирланган. Жойларда пахта штаблари тузилади. Ҳашарчилар меҳнат хавфсизлигини таъминлаш чоралари кўрилди. Уларга иссиқ овқат, чой тайёрлаб бериш йўлга қўйилади. Сирдарё вилояти касаба уюшма қўмитасининг вилоят ҳокимлиги билан пахта теримини уюшқоқлик билан ўтказиш юзасидан шартнома тузган. Бу яхши бироқ, шартномада ҳашарчилар далада қачонгача бўлиш муддати кўрсатилмагани кўпчиликни ажаблантирди.

Бухоро вилояти касаба уюшма қўмитасининг пахта терими юзасидан кўрган тадбирлари йиғилиш қатнашчиларини мамнун этди.

— Биз пахта терими бошланмасидан анча олдин ҳокимликни ҳам кутмай тайёргарлик ишларини бошлаб юборганмиз, — деди ўз сўзида қўмита раиси Е. Голдман. — Бу албатта ўзининг самарасини бермоқда. Теримга барча жойларда тартиб билан киришилди. Яратилган шарт-шароитлардан барча мамнун бўлаётир. Ҳашарчилар ўртасида мусобақа йўлга қўйилади. Ғолибларга бериладиган мукофотларга ҳомий ташкилотлар маблағ ажратди.

Халқ таълими вазирлигига қарашли ўқитувчилар малакасини ошириш институтлари қошидаги санаторий-профилакторийлар моддий техника базасини мустаҳкамлаш борасида республика халқ таълими вазирининг ўринбосари М. Султонов, олий таълимга қарашли ўқув юртлари талабалари ётоқхоналари моддий техника базасини мустаҳкамлаш, ошхоналарни кўпайтириш, уларда тайёрланаётган овқатлар нархини арзонлаштириш бўйича олиб борилаётган ишлар хусусида республика Олий таълим вазирининг ўринбосари У. Усмонов гапирдилар. Ўринбосарлар сўзларига қараганда бу борада қатор тадбирлар кўрилиб амалга оширилган. Янги санаторий-профилакторийлар қурилган, мавжудлари ўз вақтида таъмирланиб дам олувчиларга қулай шарт-шароитлар яратилаяпти. Мустақиллик шарофати туфайли мамлакатимизда кўплаб институтлар, коллежлар, лицейлар очилди. Мулк шакллари ўзгарди. Эндиликда замон ишга янгича ёндошишни тақозо этмоқда.

Маърузачилар ишни яхшилашда ҳали талай имкониятлар мавжудлигини таъкидладилар.

— Ҳозирги кунда бор мебеллардан фойдаланиб ётоқхоналарни қўғирчоқдай ясатиб қўйиш мумкин, — деди Ў. Усмонов. — Афсуски биз ҳанузгача эскича усул — юқоридан буйруқ, туртки тегишини кутиб ўтирибмиз. Ташаббус кўрсатиб ишласак нур устига нур бўлади. Қолаверса, четдан биров келиб ишимизни ўнглаб бермайди.

Меҳнат дафтарчаси ҳар бир ташкилотда ўз вақтида тўлдирилиши, авайлаб-асралиши керак. Бу ҳужжат эгасининг қиёфасини кўрсатиб беради. Бироқ жойларда мазкур ҳужжатни тўлдириш, сақлашга етарли эътибор берилмаётир. Давр бу ишни малакали кадр олиб бориши кераклигини кўрсатмоқда. Навоий вилояти касаба уюшма қўмитасининг раиси Х. Фахриддинов вилоятда меҳнат дафтарчасини юргизишдаги ютуқ ва камчиликларга тўхталди.

Раёсат йиғилиши қатнашчилари меҳнат дафтарчаси махсус хонадаги сейфда сақланиши, бу иш юристга юкланиши, бунинг учун жойларда махсус штат очилиши зарурлигини қайд этдилар. Акс ҳолда ҳужжатнинг йўқолиши, нотўғри ва пала-партиш тўлдирилиши оқибатида кишилар сарсону саргардон бўлишлари мумкин.

Таълим ва фан ходимлари касаба уюшма қўмиталари вилоят касаба уюшма кенгаши биносига жойлашишган. Узларининг Дастур ва Низомларига эга. Барча тушум ва жамғармалар бир «қозон»га тушади. Бироқ баъзан тармоқ вилоят касаба уюшма кенгаши билан тортишиб қолади. Хўш, шундай пайтда муросаю мадора қилиш керакми ёки қонун бўйича иш юритиш лозимми? Раёсат йиғилишида Ўзбекистон касаба уюшмалари ва тармоқ касаба уюшмаси низом талаблари касаба уюшмаси Пленум ва раёсат қарорларини Андижон вилояти касаба уюшмаси ташкилотлари томонидан бажарилиши тўғрисидаги масалани кўриб чиққанида йиғилганларнинг кўпчилиги қонунни четлаб ўтиш ярамаслигини таъкидладилар. Андижон вилояти касаба уюшма қўмитаси вилоят касаба уюшма кенгаши буйруғига кўра тушумдан 10 фоиз ажратди. Ваҳоланки, бу қонунга зид. Бу хусусда тармоқ Марказий Қўмитасига хабар берилмаган ёки маслаҳатлашилмаган. Аслида қонунга кўра 10 фоиз эмас 5 фоиз маблағ ажратиш керак эди. Бу ҳали жойларда қонунлар яхши ўрганилмаганини кўрсатади. Раёсат йиғилишида ўқув ишларини кучайтириш зарурлиги, муросаю мадора ўрнига қонунга амал қилиш лозимлиги алоҳида қайд қилинди.

Раёсат йиғилишида бошқа масалалар ҳам муҳокама этилди. Кўрилган барча масалалар юзасидан қарор қабул қилинди.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши раисининг ўринбосари, Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшма Марказий Қўмитасининг раиси О. Муҳитдинова иштирок этди ва нутқ сўзлади, саволларга жавоб берди.

З. МИРЗАЕВ.

ЕТТИ ИҚЛИМ НАФАСИ

Россия қўмондонлари қўшинларни Чеченистондан олиб чиқиб кетишни тўхтатиб қўйишганди. Бироқ, Россия хавфсизлик хизмати бошлиги А.Лебеднинг чеченлар билан музокаралар олиб бориши натижасида қўшинларни олиб чиқиб кетиш 21 сентябрдан қайта йўлга қўйилди. Федерал қўшинлар қўмондони В.Тихомировнинг айтишича, қўшинлар аввалги белгиланган график асосида олиб чиқиб кетилмоқда ва у декабрнинг ўрталарида тўла ниҳоясига етади.

***

БМТ Хавфсизлик Кенгаши Тожикистондаги аҳвол ва Афғонистон билан қўшни чегараларда танглигининг кучайганлиги муносабати биан ҳавотирлик изҳор қилган. Хавфсизлик Кенгашининг Гвинея-Бисаулик ҳозирги раиси Тожикистоннинг ўз мустақиллиги ва ҳудудий яхлитликни сақлаб қолиш йўлидаги интилишларини тўла қўллаб-қувватлашини таъкидлади. Республика чегаралари дахлсиз бўлиши керак. БМТ Хавфсизлик Кенгаши ярaш ҳақидаги эришилган шартлашувлар бузилганлигини қоралади.

***

Арманистон Президентлигига сайловлар бўйича овозларни ҳисоб-китоб қилинаяпти. Унинг натижалари яқин кунларда маълум қилинади. Бироқ, ҳозирги Президент Левон Тер-Петросян билан собиқ бош вазир Вазген Манукян ўртасида кескин рақобат юзага келиши эҳтимолдан ҳоли эмас. В.Манукян Президент этиб сайланган тақдирда мамлакат иқтисодиётини юксалтиришни ваъда қилган. У ҳозирги кўпчилик қийинчиликларда Президент Левон Тер-Петросянни айбламоқда. Айни пайтда Л.Тер-Петросян, уни Президентликка сайлашмаса - Озарбайжон билан уруш қайта тикланиши мумкинлигини таъкидламоқда. Левон Тер-Петросян ва В.Манукяндан ташқари сайловчилар яна икки номзодга ҳам овоз беришди. Улар коммунистлар раҳбари Сергей Бадалян ва илмий саноат фуқаролик союзи вакили Ашот Манучарянлардир. Бирон номзод биринчи даврада 50 фоиз овоз ололмайди деган тахминлар мавжуд.

***

Иордания қироли Хусайн кутилмаганда Аммонга ташриф буюрган Исроил Бош вазирининг катта маслаҳатчиси Волкни қабул қилди. Учрашув чоғида минтақада авж олиб бораётган танглик ҳамда тинч жараёнларни, жумладан, фаластинликлар билан музокараларни тиклаш йўллари муҳокама этилди. Мазкур учрашув арафасида Б.Натаняху фаластинликлар Исроил билан тинч сулҳ шартномаларини имзолаган тақдирларида ҳам ўз мустақил давлатларини бунёд этиш имконини қўлга кирита олмайдилар, деб баёнот берганди.

***

Ҳиндистоннинг собиқ бош вазири Нарасимха Рао мамлакатдаги энг йирик Ҳиндистон миллий конгресси раиси лавозимидан воз кечишга қарор қилган. Собиқ Бош вазир молиявий найрангда иштироки борлиги эҳтимоли тўғрисидаги фактларни тергов қилишни тўхтатиш бўйича суровига суд рад жавобини берганидан кейин, у шундай баёнот берган. Бунда гап Ҳиндистондан чиққан америкалик бизнесмендан 100 минг доллар пора олганлик хусусида кетмоқда.

***

Кеча Эроннинг ҳарбий денгиз кучлари Форс кўрфазидаги Шимолий сув ҳудудларида 5 кунлик ҳарбий машқларини бошлашди. Ушбу машқлардан кўзда тутилган мақсад деб маълум қилди Эрон ҳарбий амалдори, мамлакат ҳарбий кучларининг Эрон кўрфазидаги ҳарбий ҳозирлигини мустаҳкамлашдан иборат. Эрон қуролли кучлари ҳар йили шундай машқларни ўтказиб келадилар.

***

Афғонистон ҳукумати ва унинг бош рақиби қуролли Толибон вакиллари Жалолобод шаҳри яқинида давом этаётган жанглар ҳақида хабар қилишади. Ҳукумат хабарларига кўра, Жалолобод марказидан 30 чақрим масофада жойлашган стратегик муҳим кўприк яқинида жанглар бормоқда. Би-Би-Сининг Қобулдаги мухбири, ҳукумат кучлари кўприкни эгаллашса, шаҳарни эгаллаш учун янги ҳужум уюштиришда улар ўз имкониятларини бир мунча яхшилаб оладилар, дейди. Айни пайтда толиблар хабарига кўра, улар ҳукумат қўшинларига зарба бериш учун Жалолободдан Ғарброқда ўз мавқеларини мустаҳкамлашмоқда.

Жаҳон ахборот агентликлари материаллари асосида.

1996 йил - Амир Темур йили

СОҲИБҚИРОННИНГ ОНА МАСКАНИ

Буюк давлат арбоби, соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги муносабати билан Қашқа воҳасида ҳам қатор ибратли ишлар қилинмоқда. Шу муносабат билан мухбиримиз Қашқадарё вилояти ўлкани ўрганиш музейи директори Соли Пўлатов билан мулоқотда бўлди.

- Соли Пўлатович, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида 1996 йил Амир Темур йили деб эълон қилиниши Темур ва темурийлар тарихини мукаммал ўрганишга йўл очди.

Маълумки, соҳибқирон Амир Темур фаолиятини Қашқадарё заминида бошлаган. Бу борада сизда қандай янги маълумотлар бор. Умуман жаҳонгир ҳаётининг Қашқадарё воҳаси билан боғлиқ саҳифалари ҳақида гапириб берсангиз?

- Амир Темурнинг 1342 йил, яъни етти ёшидан вафотигача (1405 йил 18 февраль) бўлган давр соҳибқирон «Тузук»ларида, бошқа йилномаларда ёритилган бўлсада, лекин 17 ёшигача ҳаётида юз берган воқеалар халқ орасида афсона, ривоят сифатида мавжуд. Кейинги изланишлар шуни кўрсатмоқдаки, бундай ривоятлар бир неча китобни ташкил қилиши мумкин. 1993-1996 йилларда Шаҳрисабз тарихини ўрганганимизда бундай ривоятлар шахсан менда чуқур қизиқиш уйғотди. Шуниси хайратланарлики, ривоятлардан бирида нақл этилишича, отаси Тарағай вафот этиш олдидан ёш Темурга васият қилган экан: «фарзандим умр ўткинчи, шуни эсда тут, гўримда тинч ётай, адолатни, тўғри сўзликни одат қил». Шунда ёш Темур узук ясатиб, кўзига «Ҳақгўйлик обрўни сақлайди» ёки «Одил бўлсанг олам сеники», «Куч адолат ва ҳақиқатдадур» мазмунидаги фикрни ёздирган.

- Амир Темурнинг адолатли мустақил давлатни вужудга келтиришдаги дастлабки фаолияти ҳақида сўзласангиз?

- Амир Темур тарих саҳнасида 1370 йил пайдо бўлди. Чингизий зодагонларнинг давлатни бошқаришдаги адолатсизлиги, ички феодалларнинг тинимсиз курашлари, ўзаро босқинчилик урушлари раиятнинг тинкасини қуритган эди. Шаҳарда ҳунармандчилик, қишлоқда деҳқончилик, чорвачилик, савдо ривожи тонназулга учраган, айниқса руҳонийлар давлатни бошқаришдаги бу нўноқликка қарши норозилик кайфиятида эдилар. Зукко Амир Темур буни яхши ҳис этди, салоҳиятли дипломант, ҳарбий ишлар сардори бўлиб майдонга чиқди. Албатта, бу осонликча амалга ошмади. «Тузукот»да бошидан ўтказган ранжу-аламлари, курашлари моҳирона, рўйи-рост баён этилган. Унинг ҳаётида қадимий Кеш шаҳри, Қарши, Ғузор: Сандиқли чўл (ҳозирги Қарши чўли) алоҳида ўрин тутади. Қашқа воҳасидан Чингизий хонлар маҳф қилингач, интизомли қўшин тузди.

У ушбу тайёргарликда қуйидагиларга алоҳида эътибор берди. Қарши атрофини баланд деворлар билан ўраб, ҳар жойига қўриқчи-посбонлар қўйди. Чўлда Темур қўшини тинимсиз ҳарбий ва жисмоний машқлар билан шуғулланган бўлса, Қаршида, Шаҳрисабз атрофидаги аҳоли ҳарбий кийим-бошлар, қиличлар, қалқонлар, темир совутлар тайёрладилар. Қарши чўли ва Ғузор атрофларидаги кенг яйловларда зотли Қорабайир отлари етиштирилди, кейинчалик отлиқ суворийлар ана шу отларда ҳарбий юришлар қилдилар.

Амир Темур фақат ҳарбий юришлар билан эмас, раиятнинг тинчлиги, деҳқончиликни ривож топтириш, меъморий обидалар қуришга, ҳисоб, фалакиёт, жуғрофия, тарих ва бошқа фанларни ривожига ўз эътиборини қаратди, моддий ёрдам кўрсатди.

Эътибор билан қаралса, Навқат (ҳозирги Косон тумани) Насаф (Қарши тумани) шаҳарлари ёнида катта каналлар мавжуд бўлиб, унинг йўналиши чўл томонга қараб кетади, ер ости қувурларидан (сопол найлар орқали) Қаршига сув олиб келинган.

Соҳибқирон Амир Темур юрти бўлган Қашқадарёда жуда катта маданий, маърифий ишлар олиб борилаётгани бизни қувонтиради. Шаҳрисабз, Қарши шаҳрида, Касби, Яккабоғ, Ғузор ва бошқа туманларда меъморий обидалар таъмир қилинмоқдаки, ҳали бунақа катта, ҳаётимизда чуқур из қолдирадиган хайрли ишлар қилинмаган эди. Яна қайтариб айтмоғим лозимки, бу мустақиллик шарофати, қолаверса халқимизнинг ўтмиш меросга бўлган чексиз ҳурмати деб биламан. Нафақат вилоятда, Республикамиз ҳаётида қувонарли воқеа Ўзбекистон Фанлар Академиясининг география бўлими ва республика Инсон ва биосфера миллий қўмитаси халқаро ЮНЕСКО ташкилоти томонидан «Жаҳон мероси рўйхати»га Яккабоғ тумани ҳудудидаги Амир Темур номи билан аталувчи хайротомуз ғорни киритишни таклиф қилдилар. Агар ушбу иш амалга ошса келажакда бу ғор мозийнинг кўп сирларини ошкор этиши мумкин.

Қашқадарё воҳаси кўплаб истеъдодларни етказган заминдир. Уларнинг орасида шоирлар, рассомлар, ёзувчилар, олимлар, давлат арбоблари бор.

- Сиз ҳам шулар қатори тарихий темада баракали қалам тебратмоқдасиз. Яқинда Қори Зокир Содиқов номидаги Шаҳрисабз шаҳар халқ театри улуғ бобомиз Амир Темур томонидан Шаҳрисабзда қад кўтарган ўз даврининг мўъжизаси деб тан олинган Оқсарой меъморий обидасига бағишланган асарингизни саҳналаштирди ва республика ойнаи-жаҳони орқали намойиш этди. Асарни яратилиш тарихи ҳақида сўзлаб берсангиз?

- Тўғриси, 1994 йил давлат арбоби ва улкан олим Мирзо Улуғбек ҳаётига бағишланган «Улуғбек васияти» асарини Шаҳрисабз шаҳар халқ театри бош режиссёри, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Элмурод Боймуродов томонидан саҳналаштирилгандан сўнг, 1995 йил «Оқсарой» асари устида иш бошладим. Пьесада асосий ғоя ҳаётнинг асл мазмуни, фикру-ҳикмати буюк ишлардадур деган мазмун ўз аксини топган. Пьесада Оқсаройни қуришда қатнашган Қарши, Шаҳрисабз, Хоразм, Ироқ, Озарбайжон, Эрон ва бошқа юрт усталари ўртасидаги дўстлик, устоз ва шогирдликни тараннум этишга ҳаракат қилганман.

- Соли Пўлатович, «Ишонч» газетаси муштарийларига истагингиз?

- Очиғи, республикамизда матбуот нашрлари жуда кўп. Лекин газетхон ҳамма матбуот нашрларини ўқийвермайди. Унинг ҳам ўз диди, ўзини қизиқтирган матбуот нашрлари бор. Шахсан мен учун «Ишонч» газетаси энг севимли матбуот нашри ҳисобланади. Унинг ҳар бир сонини қизиқиб ўқийман. Чунки, материалларининг ўқишлилиги, ихчам ва мазмунлилиги мени ўзига ром этган. Бундан кейин ҳам «Ишонч» газетасига обуна бўлавераман ва унинг ҳар бир сонини мухлиси сифатида орзиқиб кутаман.

БИЗДАН СЎРАБСИЗ

Саволларга ҳуқуқшунос М. ЖАСУРОВА жавоб беради.

Мен ўз ҳарбий хизмат бурчимни Афғонистонда ўтаганман. Шаҳар транспортидан бепул фойдаланишим мумкинми?

Валижон СОИПОВ,
Тошкент вилояти.

Ўзбекистон Республикасининг «Шаҳар йўловчилар транспортидан бепул фойдаланишни тартибга солиш тўғрисида» 1996 йил 30 августда қабул қилинган қонунига мувофиқ, барча турдаги шаҳар пассажир транспортида (таксидан ташқари) ва қишлоқ жойларда яшаш жойидаги маъмурий туман доирасида умумий фойдаланишдаги автомобил транспортида (таксидан ташқари) бепул юриш ҳуқуқига Афғонистонда ёки жанговар ҳаракатлар олиб борилган бошқа давлатлардаги жанговар ҳаракатларда қатнашган собиқ байналминалчи жангчилар жумласидан бўлган шахслар ҳам эгадирлар.

Демак, Сиз ҳам ушбу имтиёздан фойдаланасиз.

Ёшим 70 да, пенсионерман. Тез-тез касал бўлиб тураман.

Эшитишимча, маълум фуқаролар дори-дармонларни имтиёзли ёки бепул олиши ҳам мумкин экан.

Мен ҳам шундай имтиёзга эгаманми?

Улбусин САОДАТОВА,
Қашқадарё вилояти.

Ҳурматли Улбусин ая!

Сиз хатингизда пенсиянинг қайси турини олишингизни ёхуд қайси гуруҳдаги пенсионер эканлигингизни аниқ кўрсатмагансиз.

Амалдаги қонун ҳужжатларига асосан, яъни Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1991 йил 27 майдаги Фармонига мувофиқ, ўзгалар ёрдамига муҳтож ёлғиз пенсионерларга шифокорларнинг рецепти бўйича дори-дармонлар 100 фоиз бепул берилади.

Шахсий пенсионерлар ва уларнинг қарамоғидаги шахслар эса шифокорларнинг рецепти бўйича 80 фоиз арзон нархда дори-дармон оладилар.

Ижтимоий таъминот бўлимларида имтиёзли дори-дармон билан таъминланувчиларнинг тўлиқ рўйхатлари ва шартлари кўрсатилган ҳужжатлар мавжуд бўлмоғи керак. Шу боис Сиз уларга мурожаат қилиб, имтиёзга эга ёки эга эмаслигингизни аниқлаштиришингиз мумкин.

Асос: Ўзбекистон Республикаси Ижтимоий таъминот вазирлигининг 1996 йил 12 майдаги N 718/10-сонли тушунтириш хати.

Ишсизлик нафақасини тўлаш тўғрисида маълумот беришингизни сўраймиз.

Нодир МУСТАФОҚУЛОВ,
Навоий вилояти.

Ўзбекистон Республикасининг «Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида»ги қонунининг 29-моддасида ҳамда «Ишсизларни рўйхатга олиш, ҳисоблаш тартиби ва уларга ижтимоий ёрдам кўрсатиш тўғрисида»ги Низомга асосан, ишсизлик нафақаси тўланади.

Ишсизлик нафақаси Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигида белгиланишича, ишсиз деб эътироф этилган шахсга у иш қидираётган шахс сифатида маҳаллий меҳнат ва бандлик хизматида рўйхатдан ўтган кундан эътиборан тайинланади. Нафақа олиш ҳуқуқи фуқаро рўйхатдан ўтган пайтдан бошлаб кечи билан ўн биринчи кундан эътиборан кучга киради.

Бу нафақа ишдан ва иш ҳақидан (меҳнат даромадидан) маҳрум бўлган ёки узоқ (бир йилдан ортиқ) танаффусдан сўнг меҳнат фаолиятини қайта бошлашга ҳаракат қилаётган шахсга ўн икки ойлик давр мобайнида йигирма олти календар ҳафта давомида, илгари ишламаган ва биринчи марта иш қидираётган шахсга эса ўн уч календар ҳафта мобайнида тўланади.

Ишсиз шахс нафақа олиш даврида иш қидириши ва ҳар икки ҳафтада камида бир марта маҳаллий меҳнат ва бандлик хизматида йўқламадан ўтиши керак.

Чернобил фоижасини бартараф этишда иштирок этиб, ногирон бўлиб қолганман.

Менга сиҳатгоҳ ва оромгоҳларда даволанишим учун бепул йўлланма бериладими?

Н. ҚУЛМАМАТОВ,
Бухоро вилояти.

Чернобил фоижаси ногиронларига ижтимоий таъминот тизими томонидан сиҳатгоҳ ва оромгоҳларга, дам олиш уйларига тиббий хулосага асосан бепул йўлланмалар берилиши қонунчиликда кўзда тутилган.

Сиз ҳам ушбу имтиёздан фойдаланиб соғлиғингизни мустаҳкамлашингиз мумкин.

Асос: Ўзбекистон Республикаси Ижтимоий таъминот вазирлигининг 1996 йил 12 майдаги № 718/10-сонли тушунтириш хати.

Меҳнат хавфсизлиги ва инсон тақдири

ФОЖИА НЕГА ТАКРОРЛАНДИ?

Илиқ гапнинг ҳам, совуқ гапнинг ҳам қаноти бор, дейдилар. Вилоят сув хўжалиги трестига қарашли хўжалик ҳисобидаги участка қурувчиси Н. Бобоевни электр токи уриб ўлганлиги ҳақидаги шум хабар тезда бутун Косонсой туманига тарқалди. Билганлар у деди, билмаганлар бу, дейишди. Айбни ишчининг ўзига юклаганлар ҳам топилди. Лекин вилоят касаба уюшмалар кенгашининг меҳнат хавфсизлиги бўйича мутахассислари аҳволни жойида чуқур ўрганиб таҳлил қилиб чиқишганларида ташкилотда меҳнат хавфсизлиги қоидаларига етарли риоя этилмаслигининг, бехатар меҳнат учун лозим даражада шароит яратилмаганлигининг гувоҳи бўлдилар. Орадан салгина вақт ўтмасдан туманда юқоридаги қабилидаги фожиа такрорланди. Бу гал 151-кўчма колонна раҳбарлари ва шу соҳа юзасидан саркорларнинг ўта масъулиятсизлик билан иш юритганликлари, 380 кучланишли электр симларидан очиқ ҳавода фойдаланганликлари оқибатида тағин бир ишчи ҳаётдан бевақт кўз юмди. Худди шунингдек, Чуст тумани сув хўжалиги бошқармаси ходими тик қудуқдаги насосни алмаштириш пайтида ва 428-механизациялашган кўчма колонна энергетиги эса ишнинг хавфсизлик талабларига зид уюштирилишининг қурбони бўлдилар. Қарабсизки, тўрт инсон тақдири бевақт завол топибгина қолмасдан уларнинг топиб-тутиб келиши ҳисобига кун ўтказаётган қанчадан-қанча оила аъзолари чирқиради. Энг ташвишлиси, вилоятнинг қурилиш ташкилотлари тизимида меҳнат хавфсизлиги қоидалари талабларига етарлича риоя этмаслик туфайли, бундай кўнгилсизликлар бот-бот юз бермоқда. Йилнинг ўтган 8 ойи мобайнидагина бу борадаги кўрсаткич ўтган йилнинг ялпи кўрсаткичидан ошиб кетди.

Нега шундай бўлмоқда? Бунинг сабаби нимада?

Наманган вилояти касаба уюшмалари кенгаши меҳнат хавфсизлиги мутахассислари томонидан «Ўзжамоақурилиш» бирлашмасига қарашли Наманган 1-қурилиш трестининг ташкилотларидаги аҳвол ўрганилганда ана шу саволларга аниқроқ жавоб топилгандай бўлди. Жойларда ўтказилган текширишлар шуни кўрсатдики, меҳнат хавфсизлигини таъминлашда жиддий камчиликлар ва нуқсонларга йўл қўйилмоқда. Бу нарсани даставвал меҳнат бехатарлигининг муҳим омилларидан ҳисобланган ишни хавфсиз олиб бориш лойиҳасига эътибор бермаётганида ўз ифодасини топмоқда. Бу эса айрим қурилиш жараёнларини амалга ошириш чоғида хатарли вазиятлар туғилишига олиб келяпти. Ҳаққулобод механизациялашган кўчма колоннасининг Норин тумани Думар қишлоғида кетаётган ўрта мактаб қурилишидаги ҳолат бунга мисолдир. Бу ерда тикланган баландлиги 5 метрлик уч қаватли ҳавоза хавфсизлик талабларига мутлақо зид. Бунинг устига ишлаётганларнинг хавфсизлигини сақлаш хусусида бош қотирилмаган. Баландликдаги иш майдонлари атрофига огоҳлантирувчи чегара тўсиқлари ўрнатилмаган. Бундай ҳолга 132-кўчма колонна жамоаси ишлаётган Уйчи туманидаги 360 ўринли мактаб қурилишида ҳам дуч келинди.

Трест ташкилотларида юк кўтариш кранларини бехатар ишлатиш масаласига аҳамият сусайтириб юборилган. Уларни режали равишда таъмирлаш тартиби амалда жорий қилинмаётганлиги, айниқса, кечирилмасдир. Бунинг натижасида Давлат кон-техника инспекцияси назоратига олинган юк кўтариш кранларининг аксариятида хавфсизлик асбоблари (юк чеклагич, стрелка чеклагич, электр токи қувватини билдирувчи воситалар) носоз ҳолатга келган. 130-, 132-, 135-кўчма колонналари ва 1-кичик механизмлар бошқармасига қарашли кранларнинг юк кўтариш занжирлари ишлатиш учун яроқсиз ҳолга келиб қолган. Юк кўтариш идишлари маркировка қилинмаган, илгичлари техник талабларга жавоб бермайди. Энг ёмони юкларни илиб, боғлаб қўйиш ишларига махсус ўқув ва малака орттирмаган кишилар қўйилмоқда. Ҳолбуки, меҳнат хавфсизлиги қоидасида ҳар бир бригадада бу борада тегишли ишчилар бўлиши шартлиги кўрсатилган.

Яна шулар аниқландики, электр хавфсизлиги талабларига риоя этиш қониқарсиз. Текширилган деярлик барча қурилиш ташкилотларида электр қурилмаларини ишлатишда жиддий камчиликларга йўл қўйилмоқда. Масалан, 150-кўчма колонна устахонасидаги жиҳозларнинг электр симлари ишончли изоляция қилинмаган. 130-, 132-, 135-, 136-, 144- ва Ҳаққулобод кўчма колонналарида электр тақсимлаш шкафлари очиқ ҳолда ишлатилмоқда. 132-кўчма колоннада электр пайвандловчилар кейинги тўрт йилда, умуман, электр хавфсизлиги синовидан ўтказилмаган. Ёғочга ишлов берувчи дастгоҳларнинг ҳолати ҳам меъёрий талабга жавоб бермайди. Хавфсизликни таъминловчи махсус ҳимоя мосламалари ўрнатилмаган.

Зарарли муҳитда меҳнат қилувчиларга етарли шароит яратиш ҳақида дурустроқ ўйлаб кўрилмаяпти. Ана шундай ходимларга бепул сут ёки сут маҳсулотлари бериш тартибга солинмаган. Чунончи, Наманган шаҳридаги ихтисослаштирилган кўчма колоннада ишловчиларга сут ўрнига пул берилаяпти. 140- ва 135-кўчма колонналарда бу борадаги аҳвол, айниқса, қониқарсиз.

«Ишлаб чиқаришда содир бўлган бахтсиз ҳодисаларни текшириш ва ҳисобга олиш тўғрисида»ги Низомга риоя қилишга ташкилотларнинг маъмуриятлари ҳам, касаба уюшмалари қўмиталари ҳам жиддийроқ эътибор беришмаяпти. Аҳвол шу даражага бориб етганки, кейинги бир ярим йил мобайнида касаллик варақаларида қайд этилган ходимларнинг жароҳатланиш ҳодисалари, ҳатто вақтида текширилмаган, уларнинг ишлаб чиқаришдами ёки турмушда юз берганлиги аниқланмаган. Ҳатто, 132-кўчма колоннанинг иш юритувчиси Одилжон Муйдинов билан боғлиқ ҳодиса август кунигача умуман, аҳамиятсиз қолдирилган. Ҳодиса сабаби ўрганилмаган ва «Н-1» шаклли далолатнома расмийлаштирилмаган.

Қурилиш ташкилотлари тизимида бахтсиз ҳодисалар юз бераётганлигига «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонуннинг баъзи раҳбарлар томонидан унутиб қўйилаётганлиги ҳам таъсирини ўтказаяпти. Масалан, Заркент, Ҳаққулобод, шунингдек, 136-, 140-кўчма колонналарда тузилган жамоа шартномаларига меҳнат муҳофазасига тааллуқли тадбирлар киритилмаган. Биз сўз юритаётган трестга қарашли ташкилотларнинг барчасида «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонуннинг 23-моддасига биноан жамоатчилик назоратини олиб борувчи меҳнат муҳофазаси бўйича вакиллар сайланмаган. Трестнинг қатор ташкилотларида меҳнат муҳофазаси мутахассисларининг маоши асосий хизмат ходиминикидан паст. 140-кўчма колоннанинг меҳнатни муҳофаза қилиш вакилига унинг асосий хизматига тегишли бўлмаган яна 3 та вазифа ҳам юклаб қўйилган.

Тўғри, ҳозиргина тилга олиб ўтилган хато-камчиликлар вилоят касаба уюшмалари кенгаши ҳайъати йиғилишида атрофлича кўриб чиқилди ва уларни тезроқ бартараф этиш ҳамда уни вилоятдаги ҳамма қурилиш ташкилотларида ишлаб чиқиш юзасидан тегишли кўрсатма берилди. Аммо гап «Ўзжамоақурилиш» бирлашмасига қарашли 1- ва 2- қурилиш трестлари раҳбарларининг бошқарувчилари Шавкат Икромов ва Аҳмаджон Фозиловлар бундан тегишли хулоса чиқариб олишларига боғлиқ. Меҳнат хавфсизлигидек инсон тақдири билан боғлиқ ишда ўзибўларчилик вазияти ҳукм сурар экан, фожиалар такрорланмаслигига ҳеч ким кафолат бера олмайди!

Обиджон ЖУМАНАЗАРОВ,
«Ишонч» мухбири.

Бўка тумани пахта тозалаш заводи жамоаси даладан келтирилаётган ҳосилни тезда қабул қилиб олиш билан бирга сифатига ҳам алоҳида эътибор беришмоқда.

Суратда: завод сифат-назорат бўлимининг бошлиғи Сафура Бикузина (ўнгда) ва лаборант Ортиғой Тошевалар пахта сифатини кўздан кечиришмоқда.

Х. АВВАЛОВ сурати.

Маънавият

БАРЧАНИНГ ИШИ

Кўплаб жамоатчилик ташкилотлари билан мустаҳкам алоқа қилиш катта ижобий самара бериб, маърифий-маънавий ишларимиз таъсирчанлигини оширмоқда.

Янгийўл шаҳар Халқ демократик партияси Кенгаши билан биргаликда таниқли давлат арбоби, халқимизнинг содиқ фарзанди Файзулла Хўжаев таваллудининг 100 йиллигига бағишлаб учрашув ўтказдик. Учрашувга ташриф буюрган кекса партия ва давлат раҳбари Нуритдин Муҳиддинов ватанимиз мустақиллиги йўлида жон фидо қилган бу жасур инсоннинг ҳаётига оид қизиқарли воқеаларни сўзлаб берди.

Шаҳар хотин-қизлар қўмитаси билан биргаликда ўтган «Темурий маликалар» мавзусида илмий-бадиий суҳбатга таниқли темуршунос олимлар таклиф этилди. Оила илмининг билимдони, шоира Турсуной Содиқованинг чиқиши ҳам ғоят таъсирли бўлди.

4-мактаб шаҳримиздаги энг намунали билим даргоҳларидан ҳисобланади. Республикамизга танилган, ўз тадқиқотлари билан халқимиз маънавий-маданий хазинасини бойитган 5 нафар навоийшунос олим — Алибек Рустамов, Саидбек Ҳасанов, Ботирбек Ҳасанов, Фозил Исмоилов, Ориф Усмоновлар илк сабоқларни ушбу мактабда олган ҳам фахр-ифтихордир. Бу маърифат дарғалари билан бўлган учрашувдан катта маънавий озуқа олдик.

Бу каби ранг-баранг мавзудаги тадбирларимиз кишиларимиз маънавиятининг бойишига, миллий қадриятларимизнинг тикланишига яқиндан ёрдам беряпти, албатта.

Жамила ТЎЛАГАНОВА,
«Маънавият ва маърифат» маркази Янгийўл шаҳри бўлими масъул котиби.

Касаба уюшмаларида

ТАШКИЛИЙ ПЛЕНУМ

ЖИЗЗАХ. Медицина ходимлари касаба уюшмаси Жиззах вилоят қўмитасининг IV Пленуми бўлди. Унда ташкилий масала кўрилди. Бошқа ишга ўтганлиги сабабли Г. Б. Халилова касаба уюшмалари вилоят тармоқ қўмитаси раиси вазифасидан озод қилинди. Медицина ходимлари касаба уюшмалари вилоят қўмитаси раиси этиб аввал Жиззах устки трикотаж фабрикаси профилакториясида врач вазифасида ишлаб келган Севара Турсуновна Саидмирзаева сайланди.

Пленумда касаба уюшмалари Жиззах вилоят кенгаши раиси И. Хушиев қатнашди ва нутқ сўзлади.

А. ЭРГАШЕВ,
«Ишонч» мухбири.

МЕҲНАТКАШЛАР МАНФААТИ ЙЎЛИДА

Яқинда тармоқ касаба уюшма шаҳар қўмиталарининг раислари, молия бўлими мудирлари иштирокида Тошкент шаҳар касаба уюшмалари кенгаши раёсатининг йиғилиши бўлиб ўтди.

Йиғилишни кенгаш раиси О. Сафоев қисқача кириш сўзи билан очиб, кун тартибидаги қатор масалалар билан таништирди. «1996 йилнинг биринчи ярим йиллигида шаҳар Ҳокимияти билан шаҳар касаба уюшмалари кенгаши ўртасидаги Битимнинг бажарилиш тўғрисида», «Тоштўқимачи» акциядорлик жамияти маъмурияти ва касаба уюшма қўмитисининг «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг асосий талабларини бажариш борасидаги иши ҳақида» ҳамда кўрилган бошқа қатор муҳим масалалар юзасидан сўзга чиққан нотиқларнинг ҳисоботи тингланди.

Раёсат ишида Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши раисининг муовини Т. Собитов иштирок этиб, йиғилиш аҳлининг қатор саволларига жавоб қайтарди. Кўрилган масалар юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Раёсат мажлиси қизиқарли ва ишчанлик руҳида ўтди.

У. ПЎЛАТОВ.

АНЪАНА ҚАЙТА ТИКЛАНДИ

Давлат муассасалари ва жамоат хизмати ходимлари касаба уюшмаси Самарканд вилоят қўмитаси узоқ танаффусдан сўнг оммавий спорт мусабақалари ўтказиш анъанасини тиклади.

Вилоят қўмитаси ташаббуси билан уч кун мобайнида давлат муассасалари жамоалари ўртасида мини-футбол, шоҳмот, шашка, стол тенниси, волейбол, тош кўтариш бўйича беллашувлар бўлди. Умумий ҳисобда «Пахтабанк» вилоят бошқармаси, ёнгинга қарши кураш бошқармаси совринли ўринларни қўлга киритишди. Совринлар ва пул мукофотларини давлат муассасалари ва жамоат хизмати ходимлари касаба уюшмаси вилоят қўмитаси раиси А. Мелкумян топширди.

Ғолибларини касаба уюшмалари вилоят Кенгаши раиси М. Боқиева табриклади.

Р. ҚУРБОНОВ,
«Ишонч» мухбири.

ҲАМКАСБЛАР ТАЖРИБАСИ

Жаҳон касаба уюшмаларида

Германияда жами ишловчилар сони 37,4 миллион кишини ташкил этади. Уларнинг кўпчилик қисми - ишчилар, хизматчилар, амалдорлар ва ўқувчилардир. Улар билан бир қаторда якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан машғул, айни пайтда иш берувчилар деб аталадиган уч миллионга яқин аҳоли қатлами ҳам мавжуд. Иш берувчилар сифатида яна ҳиссадорлик жамиятлари, Федерация, ерлар, жамоалар ва бошқа умумдавлат муассасалари фаолият кўрсатадилар.

Манфаатлар қарама-қаршилигига қарамасдан, иш берувчилар ва ишловчилар бир-бирлари билан ҳамкорликда ишлайдилар. Германияда тариф автономияси мавжуд: иш берувчилар ва ишловчилар уюшмалари давлат аралашувисиз тариф битимини тузиш ҳуқуқига эга. Гарчи давлат қонун чиқарувчи сифатида, умумий шарт-шароитларни белгилаб берса-да, муайян саноат тармоғи ишчи ёки хизматчиси қанча маош олишини ҳал қилиш дахлдор ташкилотлари вазифасига киради. Бу ва бошқа кўплаб масалаларни ҳал қилиш, келишиш, тариф бўйича шериклар - касаба уюшмалари ва иш берувчилар бирлашмаларининг вазифасидир.

Германиянинг энг йирик касаба уюшма ташкилоти - Германия касаба уюшмалари бирлашмасидир. 1992 йил охирида бирлашма таркибида 16 та касаба уюшмалари бўлиб, салкам 11 миллион аъзоларни бирлаштирган. Германия касаба уюшмалари тармоқ тамойилига амал қиладилар. Улар саноат, ҳунармандчилик, шунингдек, бошқа иқтисодий тармоқлар ишчи-хизматчиларини корхонанинг касб ҳолатидан қатъий назар аъзоликка қабул қилаверадилар. Масалан, босмахонада меҳнат қиладиган ҳайдовчи ва ҳисобчи полиграфия ва қоғоз саноати касаба уюшмасининг аъзоси бўла оладилар. Германия касаба уюшмалар бирлашмаси билан бир қаторда, 578 мингта яқин аъзога эга бўлган олмон хизматчилар касаба уюшмаси ҳам мавжуддир. Унга аъзоликка турли иқтисодий тармоқлардан фақат хизматчилар қабул қилинади. Германия амалдорлари касаба уюшмаси салкам бир миллион аъзога эга бўлиб, мансабдорларнинг муҳим ташкилоти саналади. Мансабдорлар хизмат ҳуқуқлари хусусиятларига кўра, касаба уюшма тариф музокаралари олиб бормайди. Фаолияти бошқа касаба уюшмалариникидан деярли фарқ қилмаса-да, мамлакатда таъсир кучига эгадир. Яна бир касаба уюшма ташкилоти - Германия христиан касаба уюшмалари бирлашмаси ўз атрофига 316 мингта яқин аъзони бирлаштирган.

Германия касаба уюшмалари сиёсий ва диний партияларга қарам эмас. Ҳеч ким касаба уюшмаларига мажбуран қабул қилинмайди. Германияда корхоналарнинг касаба уюшмалари ва тадбиркорлар ўртасидаги битимга асосан фақат ташкилий равишда ишга қабул қилиш тизими мавжуд эмас. Муайян иқтисодий тармоқ ишловчилари ўртасида касаба уюшмалари аъзоларининг улуши турличадир. Лекин ўртача 50 фоиздан паст. Кўплаб ўқув юртлари касаба уюшмалари ихтиёрида. Германия касаба уюшмалар бирлашмаси ҳар йили Реклингхаузенда Рур фестивалини уюштиради. Унда ҳар йили маданият соҳасида обрўли мукофот таъсис этилади.

Германия тадбиркорлари уюшмалари Федерал бирлашмаси иш берувчиларнинг тармоқлар бўйича бўлинган кўп сонли уюшмалари ташкилотига етакчилик қилади. Германия касаба уюшмалар бирлашмаси сингари у ҳам тариф битимлари тузмайди, балки мувофиқлаштирувчи орган сифатида иш олиб бориб, ўз аъзоларининг асосий манфаатларини ҳимоя қилади. Иш берувчиларда уюшганлик даражаси ишловчилардагига қараганда хийла юқори, яъни салкам 90 фоизни ташкил этади. Бу бирлашма иқтисодиётнинг саноат, савдо, ҳунармандчилик, банк ва суғурта агентликларидан тортиб то транспорттача бўлган барча соҳаларини қамраб олади. Лекин тадбиркорлар фақат ўзларининг иш берувчилик вазифасида, яъни касаба уюшмалари билан бўладиган музокараларда шерик сифатида майдонга чиқадилар.

Айрим касаба уюшмаларининг айрим иш берувчилар ва иш берувчилар уюшмалари билан тузадиган тариф битимларининг икки тури мавжуддир. Тариф сеткасида ишчи ва хизматчиларга ҳақ тўлаш белгиланади. У бир йил муддатга қабул қилинади. Тариф битимида иш вақти, таътил муддати сингари кўплаб умумий масалалар ўз ифодасини топади. Бундан ташқари, алоҳида иш турлари бўйича бошқа тариф битимлари ҳам мавжуд.

Тариф битимлари мундарижасини белгилашда томонлар мустақил фикрга эгадирлар. Улар фақат Қонуннинг минимал талабларини ҳисобга олишлари лозим бўлади. Масалан, Қонун томонидан белгиланган максимал иш ҳафтаси ҳамон 48 соатни ташкил этади. Амалда эса тариф бўйича 35-40 соатдан иборатдир. Меҳнат таътили муддати Қонунда 18 кун, тарифда эса 6 ҳафта қилиб белгиланган. Тариф битимларига мувофиқ, деярли барча ишловчиларга таътил ва байрамлар муносабати билан пул тўланади.

Иш берувчилар ва ишловчилар ўзаро қарама-қарши томонлар бўлибгина қолмасдан, балки ўзаро ҳамкорлардир ҳам. Корхоналардаги кундалик ҳамкорликдан ташқари, уларга ўз ташкилотларининг вакиллари сифатида бир-бирлари билан тез-тез алоқада бўлиб туришларига тўғри келади. Масалан, иккала ижтимоий шерик вакиллари ўқувчилардан битириш имтиҳонларини қабул қилиш комиссияси таркибига кирадилар. Меҳнат можароларини ҳал этишда иш берувчилар ва ишловчилар сафидан жалб этилган жамоатчи судьялар ҳамкорлик қиладилар. Масъул сиёсатчилар улардан маслаҳат сўраб, мурожаат қилган пайтларида эса учрашувлар уюштирадилар. Ҳамкорликнинг ана шундай шакллари ўзаро қарама-қарши манфаатлар сақланганини ҳолда уларнинг бир-бирларини янада яхшироқ тушунишларига ёрдам беради.

Мирзаали АКБАРОВ
тайёрлади.

Маданият хабарлари

ЯНГИ ФОТОСУРАТЛАР КЎРГАЗМАСИ

Пойтахтимизда словак сураткашларининг фотосуратлари кўргазмаси очилди. Ундан Словакиянинг истеъдодли сураткашлари Йозеф Чесланинг оқ-қора ҳамда Владислав Стругарнинг рангли тасвирдаги фотосуратлари мажмуаси ўрин эгаллаган. В. Стругарнинг фотосуратларида табиатнинг турфа хил манзаралари, сўлим кўл соҳиллари, ўрмону тоғлар, қиру адирлар, ажиб меъморчилик услублари билан безатилган биноларнинг тундаги ёҳуд кундузги гўзал кўринишлари ўз аксини топган. Й. Чесла ижодида ҳам худди шу каби кишини гўзалликка, табиатга ошно этувчи бир илиқлик ўз оғушига олади.

Кўргазма ихлосмандларда катта таасурот қолдирмоқда.

А. ТУРСУНОВ.

ҚУТЛУҒ САНАГА БАҒИШЛАБ

Шу кунларда улуғ боболонимиз Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига бағишланган тадбирлар мамлакатимизнинг барча маданият масканларида бўлиб ўтмоқда. Зангиота туман кутубхонасида ўтказилган «Темур салтанати» деб номланган адабий мусиқий дастур ҳам халқимиз тарихи, Амир Темур ҳаётининг ҳаяжонларга бой даврлари саҳнага олиб чиқилганлиги билан барчанинг эътиборини тортди. Наргизахон Исмоилова сценарийси асосида саҳнага олиб чиқилган томошада Мовароуннахр салтанатининг барпо этилиши, унда Амир Темур тутган улуғвор йўл ҳақида тўла маълумот олиш мумкин. Шунингдек Воҳид Қосимов раҳбарлигидаги туман бадиий ҳаваскорлик жамоалари томонидан ижро этилган мумтоз ва ашулалар ҳам томошани янада кўтаринки руҳда чиқишига омил бўлган. Шоира Эргашева, Донохон Файзиева, Саодатхон Обиддиноваларнинг яратган образлари мухлислар томонидан катта қизиқиш билан кутиб олинмоқда.

С. СИРОЖИДДИНОВ

Хотира

ИСТИҚЛОЛ ФИДОЙИСИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «Маънавият ва маърифат жамоатчилик маркази фаолиятини янада такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш тўғрисида»ги Фармонидан кейин бу борада жойларда ибратли ишлар қилинмоқда. Маънавият ва маърифат ўлкамизда қадим-қадимдан муборак қадриятлар сифатида эъзозлаб келинган. Атоқли алломаларимиз бу борада ўз улушларини қўшиб келганлар. Халқимиз маънавияти ва маърифати юксалишида ҳисса қўшган муҳтарам олимларимиздан бири марҳум Ҳайдар Пулатов бўлади.

Ҳаётда шундай инсонлар бўладики, ақл-заковати, одамийлиги, ўзининг ва ўзганинг шахсини қадрлай билиши, зарур пайтда ёрдамини аямаслиги, бағри кенглиги, мустаҳкам иродаси билан кишиларнинг ҳурмат-эътиборига сазовор бўлиб, уларнинг қалбидан бир умрга жой олади. Бундай кишилар мангуликка даҳлдордирлар.

Атоқли файласуф олим, теран тафаккур соҳиби, Ўзбекистон ФА мухбир аъзоси, Республикада хизмат кўрсатган фан арбоби, Беруний номидаги Давлат мукофоти совриндори Ҳайдар Пулатов ҳаётлик пайтидаёқ истеъдоди ва инсоний ҳислатлари эътироф этилган чин маънодаги йирик аллома эдилар.

Ҳайдар домла кириб келган жойларига ўзлари билан бирга гўё ёруғлик, файз олиб киргандек бўларди. Домла кишининг қалбига нур олиб кира оладиган, дардига малҳам бўла оладиган Аллоҳ Таоло инъом этган қандайдир илоҳий қудратга эга инсон эдилар, бизнинг назаримизда. У киши зарур пайтда ўта жиддий, лекин ўрни келганда ҳушчақчақликни, ҳаётдан завқланишни, ёқимли кулгуни севардилан, аския ва юморни нозик ҳис қилаолардилар. Бироз салмоқланиб, чиройли ташбеҳлар ишлатиб, файласуфона сўзлашлари катта таассурот қолдирарди.

Одатда олимлар замон билан бирга қадам ташлаб, унинг талабларига ўз асарларида у ёки бу тарзда жавоб бериб келадилар. Ҳайдар домлага хос иқтидорнинг энг ёркин белгиси-бу воқеликни олдиндан била олиш, унга ўз муносабатини билдиришдир.

Узоққа бормай, истиқлолга эришганимиздан кейин мафкура масаласини кун тартибига қўйилганини эсга олиб ўтиш жоиздир. Ҳайдар Пулатов 1991 йилдаёқ «Мулоқот» журналида «Ўзбек мафкураси» номли илмий асосланган, долзарб мавзудаги мақоласини эълон қилганда баъзилар хайрон бўлиб, «лаб бургани» сир эмас. Мазкур мақоланинг моҳиятини тушуниб олишга ақли қусурлик қилганлар «во ажаб, ўзбек мафкураси ҳам бўлиши мумкинми?» деб хайрон бўлиб юрганларида юрт бошимиз Ислом Каримов миллий истиқлол мафкурасини яратиш ва ҳаётимизга татбиқ этиш мустақилликнинг энг зарур пойдеворларидан бири эканлигини таъкидлаб ўтдилар.

Ягона коммунистик мафкура ҳукмронлик қилиб келган яқин ўтмишда миллийлик ҳақида ёзиш, уни ҳимоя қилишга ҳамма журъат эта олмас эди. Бунга журъат қилганлар миллий чекланганлик ва миллатчиликда айбланар, турли йўллар билан таъқиб қилинар эди. Шунинг учун бўлса керак, ўша даврларда ким билан суҳбатлашманг, «миллийликка урғу берманг», «бизда миллий онг эмас, балки байналминал онг мавжуд», «миллий мафкура эмас, марксча-ленинча мафкура бор» деган фикрлар қатъий уқтирилар эди. Ўзининг мустақил фикрига эга бўлган, эркин фикрлашни севган ҳамда эркин фикрини баён эта оладиган кишиларни бениҳоя қадрлаган Ҳайдар домла ўз халқига, Ватанига содиқ олим сифатида шундай мураккаб даврда ҳам миллийликни ҳимиоя қилишга, миллий ғурур, миллий ифтихор, миллий масъулиятни шакллантиришга куч ва ирода топа олди. У энг аввало олим киши муайян халқнинг вакили сифатида миллий ўзлигини англаб олиши зарур эканлигини қайта-қайта уқтиришга журъат этганлардан бири ҳисобланади.

Олимлик фаолияти давомида 300 дан ортиқ фалсафа, ҳуқуқ ва маънавий қадриятларга оид мақолалар, қатор йирик рисолалар яратган Ҳайдар Пулатовнинг бундай хурфикрлилиги ўша йилларда ҳаммага ҳам ёқавермасди, баъзиларининг эса очиқдан-очиқ ғашига тегар, улар домланги, қайсидир йўл билан «ўз жойига ўтқазиб қўйиш»нинг йўлларини қидириб кўрардилар. «Муътабар» кенгашларнинг бирида республикамизга юборилган «десантчилар»нинг қўмондони В.Анишчев домлани ноҳақ қоралагани, Ҳайдар Пулатов унга ишонарли ва ҳаққоний далиллар билан ҳақ жавоб берганлиги ҳали илмий жамоатчиликнинг хотирасидан кўтарилгани йўқ.

Ҳайдар Пулатов фикрлаш доираси кенг, ҳатти-ҳаракатлари, фазилатлари билан бошқаларга ўхшамайдиган, бировга тақлид ҳам, хушомад ҳам қилмайдиган ғурури баланд домла эди. Шунинг учун ҳам у кишининг айтган ҳар бир сўзи, қалами остидан чиққан ҳар бир фикрига илмий жамоатчилик бефарқ қарай олмасди, ўзининг у ёки бу таздаги муносабатини билдиришга ҳаракат қиларди.

Миллий истиқлолни зўр мамнуният, чексиз қувонч билан кутиб олган Ҳайдар домла сўнгги йилларда Ўзбекистоннинг миллий мустақиллиги ва унинг тараққиётига оид қатор илмий-назарий муаммолар билан шуғулланди.

Ҳайдар домла «Ўзбек мафкураси» деб номланган мақоласида «Она Ватан, қадрдан халқи иқболи ва тақдирига бефарқ бўлишнинг, ўз халқи қайғу-аламини, орзу-умиди ва қувончига шерик бўлмасликнинг гуноҳи оқпадарликдан ҳам оғирдир», деб ёзган эди.

Ҳайдар Пулатов мустақил Ўзбекистон давлатининг маънавий асосини белгилаб берувчи миллий истиқлол мафкураси ва сиёсатини ишлаб чиқишдек улуғвор ишга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшди. Ўзининг «Миллий ғониш давлати», «Мустақиллигимиз қадриятлари», «Мустақиллик масъулияти» каби илмий ва ҳаммабоп мақолаларида миллий мафкура ва сиёсатнинг мамлакатимиз ижтимоий ҳаётида тутадиган ўрни ва роли билан боғлиқ бўлган қатор назарий муаммоларни илмий тарзда очиб беришга эришган. «Бизнинг янги мафкурамиз инсонпарварлик мафкураси бўлиб, унинг мақсади мустақил Ўзбекистонда чинавкам инсоний жамият қуриш ва ижтимоий баркамол инсонни тарбиялаш бўлмоғи керак», деб ёзган эди.

«Фалсафа ва гуманизм муаммолари», «Социал адолат ва инсон омили» каби етук рисолаларида домла шахснинг, инсоннинг жамиятда тутган ўрнига алоҳида эътибор берган эди. Инсон мавзуси, инсоний жамият қуриш, инсон тарбияси масалалари домла тадқиқотларининг бош масаласи қилиб қўйилди.

Ҳайдар Пулатов айрим олимлар миллий тиллар қўшилиб кетади, собиқ СССР халқларининг ягона тили бўлади деб «башорат» қилганларида, йўқ, ундай эмас, миллий тил мафкуравий муносабатларни бошқариш, адо этиш ва амалга оширишнинг воситасидир. Миллий тил-миллий маданиятнинг ижтимоий хусусиятларини белгиловчи миллий онгнинг моддий намоён бўлиш шаклидир, деб ўзининг қатъий муносабатини билдирган эди. Ҳаёт бу фикрни нақадар тўғрилигини исботлади. Ўзбек тили Давлат тили сифатида мустақиллигимиз қадриятларини барпо этиш ва мустаҳкамлашда муҳим омил бўлиб хизмат қилмоқда.

Ҳайдар домла ҳам ҳуқуқшунос, ҳам файласуф, ҳам тарихчи олим эди. Шу билан бир қаторда ўз Ватанининг, ўз миллатининг жонкуяри эди. Чинакам ватанпарвар бўлган Ҳ.Пулатов «Мустақиллик қадриятлари» мақоласида «Ўзбекнинг иззати, ўзбекнинг қадр-қиммати, ўзбекнинг бахти, ўзбекнинг қалби Ватанидир» деб таъкидлаган эди.

Одатда инсоннинг номини бу дунёда абадийлаштирадиган унинг фарзандлари, шогирдлари ҳамда ўз халқи, она Ватан учун адо этган хизматларидир. Домланинг фарзандлари ҳам ўз падари бузрукворларининг номини юқори кўтариб келмоқдалар.

Ҳали 30 ёшга кириб — кирмай катта устозлар тилига тушган, илмий жамоатчилик орасида ўзининг мустақил фикрига эга бўлган ўғли раҳматли Искандар Пулатов домланинг олқишига сазовор бўлган эди. Қизлари Гулбаҳор-ҳуқуқшунос, ҳозир Ўзбекистон прокуратурасида масъул ходим, Сино республикамиз иқтисодиёти ва банк тизимини ривожлантириш соҳасида, кенжатой Навфал эса Республика ташқи ишлар вазирлигида меҳнат қилоқдалар.

Ҳам олима, ҳам меҳрибон она Муҳаббатхон опа шу муътабар кунлар устозга насиб этмаганлигидан ҳўрсинса, фарзандлар камолидан қувонадилар.

Домланинг шогирдлари ҳам сероб. У киши раҳбарлигида олимлик даражасига эришган илм толиблари бугун мустақиллигимиз қадриятларини мустаҳкамлашга ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар.

Домла ҳаётлигида одамлар қалбига жо этган ибратлари, сабоқлари улар дилидан ўчмайди. Истиқлол фидойиси бўлган Ҳайдар Пулатов одамлар ёдида ғурури баланд инсон, ўз миллатининг содиқ фарзанди сифатида яшайверади.

Шавкат ЁҚУБОВ.

Тадбиркорлик -давр талаби

УДДАБУРОН АЁЛЛАР

Республикамизда тадбиркор аёллар уюшмаси фаолият кўрсатаётганига тўрт йилдан ошяпти. Ҳозир уюшманинг уч мингдан ортиқ аъзоси бор. Хўш, бозор иқтисодиёти шароитида Ўзбекистон аёлларини ишбилармонлик, уддабуронлик тадбиркорликка ўргатиш борасида уюшма қандай ишлар қиляпти? Уюшма етакчиларидан бири Тожихон Саидикромова билан суҳбатимиз шу хусусда бўлди.

-Тожихон Жалоловна, даставвал тадбиркор аёллар уюшмасининг кейинги пайтларда амалга ошираётган ишларга тўхталиб ўтсангиз.

- Германиянинг «Карл Дусберг» ташкилоти билан мутахассисларимиз малакасини оширишга оид шартнома туздик. Ўзингизга маълум, бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида «Шарқ гули»,»Қизил тонг»,»Юлдуз» каби йирик корхоналаримиз муайян қийинчиликларни бошдан кечирмоқда. Шу уч йирик корхонада маркетинг ва менежмент курслари ташкил қилдик. Бу курсларда Германиядан келган экспертлар бозор иқтисодиёти шароитида қандай иш олиб бориш кераклиги ҳақида маърузалар қилмоқдалар.

Бундан буён йирик корхоналаримиз учун Германиядан замонавий дастгоҳлар, бошқа воситаларни ҳам олиб келиб, жаҳон бозори талабларига жавоб берадиган маҳсулотлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйишни мўлжаллаяпмиз. Замонавий кийим-кечакларнинг бир қисми ички бозоримизда сотилса, қолгани Германияда ва Германия орқали бошқа Европа мамлакатларида сотилиши мумкин.

Шу билан бирга Германиянинг ЭПОК ташкилоти билан 1995 йилда Тошкент маҳаллаларидан бирида тикувчилик цехини очдик. Бу йил керамика цехини очишни мўлжаллаяпмиз. Бизда рассомлар, қўли гул кулолларимиз бор. Уларнинг санъати, маҳоратини янада тўла юзага чиқариш мақсадида шу цехни очмоқчимиз. Асосий мақсадларимиздан бири ёшларимизга кулолчилик санъати сирларини атрофлича ўргатиш.

Яқинда Япония элчихонаси Тадбиркор аёллар уюшмасига 60 минг доллар маблағ ажратди. Бу кичик босмахона очиш сарф-ҳаражатлари учун. Уюшмамиз фаолиятида ахборот, маълумотларга талабни қондириш, жойлардаги хотин-қизлар учун керакли қўлланмалар чоп этиш, айни замонда бошқа босма ишларни ҳам амалга ошириш мақсадида босмахона очишни мўлжаллаяпмиз. Қолаверса, босмахонамиз орқали Тадбиркор аёллар уюшмаси фаолиятини яна ҳам кенгроқ тарғиб қилишни, тобора кўпроқ хотин-қизларни фаолиятимизга жалб этишни мўлжаллаяпмиз.

- Мамлакатимизда қадимдан хотин-қизлар асосан «ичкаридан» чиқишмаган. Шу жиҳатдан олганда «тадбиркор» сифатини хотин-қизларга нисбатан қўллаш қандай бўларкан?

- Аввало, бизнинг аёлларимиз ҳам қадим-қадимдан тадбиркорлик хислатига эга бўлганлар. Гарчи асрлар мобайнида ичкаридан чиқишмаган бўлса-да, бозорда асосан аёлларимиз тиккан сўзаналар, дўппилар, зардўзлик кийим-кечаклари сотилган. Ҳозир ҳам том маънодаги тадбиркорлик билан рўзғор ишларидан кутилган, яъни фарзандлари деярли вояга етган 35-40 ёшлардаги аёлларимиз шуғулланадилар. Шу билан бирга ёш болали жувонларимиз, келинларимиз ҳам қўл қовуштириб ўтирмайди: кимдир ширинликлар пиширади, кимдир тикувчилик қилади, хуллас, маълум ижтимоий фойдали меҳнат фаолияти билан шуғулланиб, ҳам оиласига, ҳам жамиятга фойда келтирадилар. Сизнинг «тадбиркор» ва «аёл» сўзлари бир-бирига қовушмайроқ турибди, деган шамангизга асти қўшилмайман.

Исбот талаб қилмайдиган ҳақиқат бор: аёллар жуда яхши менежердир. Тадбиркор эркакларнинг ўзлари ростгўй, тартибли ҳамкор сифатида хотин-қиз тадбиркорлар билан иш олиб боришни афзал биладилар. Мамлакатимизда хотин-қизларнинг билим даражаси эркакларникига нисбатан юқори. Мактабда ҳам, эътибор берган бўлсангиз, ўғил болаларга нисбатан қизлар дарсларни тез ўзлаштирадилар. Яна бир жиҳатга эътиборингизни қаратмоқчиман: тадбиркорлик билан шуғулланиш истагида бўлган эркакларга билимингизни ошириш истагингиз йўқми, деб савол берсангиз, деярли барчаси, йўқ билимим даражаси етарли, менга фақат пул берсангиз кифоя, ҳар қандай ишни дўндириб ташлайман: деган жавобни оласиз. Аёлларимизнинг аксарияти эса бирон бир меҳнат фаолияти билан шуғулланишдан олдин маълум курсларни тугатишни, фақат шундан кейингина муайян соҳада фаолият кўрсатишни лозим топадилар...

- Тадбиркор аёллар уюшмаси мамлакатимиз бозор иқтисодиётига ўтиши жараёнида юзага келган тўнғич турдош ташкилотлардан бири. Қолаверса ўтган давр шундай ташкилотга эҳтиёж борлигини тасдиқладими?

- Аёлларимиз нисбатан ҳиссиётга берилувчан ва ҳиссиётга бой бўладилар. Эҳтимол шу боисдан ҳам биз 1991 йилнинг аввалидаёқ юзага келадиган қийинчиликларни ички бир сезги билан пайқагандирмиз. Уюшмамиз 1991 йилнинг 21 июнида ташкил топган бўлса, шу йилнинг августига бориб, Совет Иттифоқи барҳам топди ва бошқа собиқ иттифоқдош республикалар қатори Ўзбекистон ҳам жамики масалаларнинг ҳаммасини ўзи ҳал қилиши керак бўлиб қолди. Қолаверса бозор иқтисодиёти жамиятнинг ҳар бир аъзоси, эркакми, аёлми, ёшми, қарими, барча-барча тадбиркорлик билан иш тутишини талаб қилмоқда. Уюшмамизнинг фаолияти айни замонда тадбиркорликни кенг қўллаб-қувватлаётган давлатимиз ва ҳукуматимизнинг саъй-ҳаракатлари билан ҳам уйғун бўлмоқда.

Кези келганда айтиб ўтиш керак, биз барча хотин-қизларнинг муаммоларини еча олмаймиз. Эҳтимол шунинг учун бўлса керак, «Республика хотин-қизлар маркази», «Олима хотин-қизлар ассоциацияси» каби турдош уюшмалар ҳам юзага келмоқда. Лекин бизнинг уюшмага аъзо ташкилотлар, якка шахсларга баҳоли қудрат қўлимиздан келганча кўмаклашишимиз мумкин.

- Тожихон опа, мамлакатимиз аҳолисининг аксарияти қишлоқларда умргузаронлик қилишади. Тадбиркор аёллар уюшмаси қишлоқлардаги хотин-қизларимизни иш билан таъминлаш борасида қандай ишларни амалга оширяпти?

- Бухоро, Навоий, Андижон, Фарғона вилоятларида уюшманинг бўлимлари тузилган. Уюшма қошида ташкил этилган бозор кўникмаларини ривожлантириш марказида фақат Тошкент шаҳридан эмас, вилоятлардан келган аёлларимиз ҳам таҳсил олиб, Италия, Буюк Британия каби дунёнинг ривожланган мамлакатларига малака оширишга бормоқдалар. Европача ишлаш тартибини ўрганиб келяптилар.

Бундан ташқари Жаҳон банки билан келишиб қўйилган. Келгусида шерикчилик асосида ўта муҳтож оилаларга 300-500 АҚШ доллари миқдорида имтиёзли қарз беришни режалаштираяпмиз. Ушбу маблағдан фойдаланиб, келишилган вақтда қайтарганларга яна ҳам йирикроқ миқдорда қарз пуллари берилади. Бу лойиҳага БМТ, Халқаро меҳр-шафқат корпуси ҳам бош қўшиш ниятида. бундан ташқари Американинг «Мерси корпус» ташкилоти билан ҳамкорликда яна бир хайрли лойиҳа устида иш олиб борилаётир. Бу асосан қишлоқ жойларда кичик ва ўрта корхоналар ишини равнақ топтиришга мўлжалланган.

- Тадбиркор аёллар уюшмасининг қанча аъзоси бор?

- Уюшмамизнинг уч минг аъзоси бор. Жумладан, «Ҳамид», «Зуҳро», «Денис-мид»,»Зумрад» каби кичик ва хусусий корхоналар, айни замонда якка тартибда тадбиркорлик билан шуғулланувчи хотин-қизларимиз ҳам бор. Уюшмамиз «Ҳафиза» (Қўқон),»Комфорт» (Тошкент) каби хусусий фирмалар, «Нигина» каби кичик корхонанинг оёққа туриб олишида яқиндан ёрдам берган.

- Тадбиркор аёллар уюшмаси ўз аъзолари олдига қандай шартлар қўяди ва уларга қандай имтиёзлар яратиб бера олади?

- Асосий талаб замонга мос тадбиркорлик билан шуғулланишни ўргатиш. Имтиёзлар борасида қатор тадбиркорлик маслаҳатлари, ҳуқуқий ўқувлар, фирмалар ташкил этишга оид ҳужжатларни тайёрлаб бериш, воситачилик асосида чет эллик ҳамкорлар топиб бериш каби ишлар қўлимиздан келади.

- Республикамизда тадбиркорликни янада ривожлантириш учун нималарга эътибор қаратиш керак деб ҳисоблайсиз?

- Аввало тадбиркорларга пул топиб, фақат ўз ҳамёнини қаппайтириш ниятида юрган одам деб қарашни йўқотиш керак, чунки фуқаро бой бўлмаса, давлат бадавлат бўлмайди. Бозор иқтисодиёти савдо-сотиқ, пишиқ-пухта ўрганилган иқтисодий фаолият дегани. Бизда эса бу борада ҳали анчагина оқсашлар бор. Солиқ тизими, банк хизмати бизда янги соҳа. Ҳозир кўпроқ шу соҳалар ишини жонлантириш пайидамиз. Дейлик, солиқ тизуми жамиятимиз учун янги тузулма. Бугунги кунда солиқ тизими хизматчилари қадами етмаган жойнинг ўзи йўқ. Мана шундай деярли ҳар бир соҳа кишилари билан муомала қиладиган тизим хизматчилари ўта билимдон, ўта хушёр, мулоҳазакор мутахассислар бўлишини жуда-жуда истардим. Қолаверса, ҳозир кўпчилик тадбиркорларни ташвишлантираётган масалалардан бири бу банк хизмати. Банк хизматини янада яхшилашга оид қатор муҳим ҳужжатлар қабул қилинмоқда. Аммо фақат Тошкент шаҳрининг ичида бир жойдан бошқа бир жойга пул ўтказиш ҳамон анчагина вақтни олаётир... Айтаверсангиз, муаммолар кўп. Вақти-соати билан ҳаммаси ечимини топадиган ишлар. Бунинг учун бизда куч ҳам, имконият ҳам етарли.

- Суҳбатингиз учун раҳмат. Ишларингиз ҳамиша ўнгидан келсин.

Суҳбатдош: Абдул ҲАМИД.

Машриқзамин дарғалари

БЕШ ТАЛАБА ДОСТОНИ

Зайнуддин Восифийнинг «Бадойе ал-вақое» асаридан парча

Восифий адабий тахаллуси билан танилган Зайнуддин Маҳмуд ибн Абдулжалил ушбу асарини ХУI асрнинг биринчи чорагида ёзган. У Хуросондан Мовароуннаҳрга келган ва Бухорода Убайдуллахон, Самарқандда Шайбонийхон тахтига ўтирган Кўчкунчихон ва бошқа ўзбек ҳукмдорлари саройида бўлган. У ўз асарида мазкур юртларда кўрган-билганларини баён этиш билан бирга Хуросонда яшаган олим ва шоирлар Алишер Навоий, Абдураҳмон Жомий, Биноий, умуман Ҳирот маданий ҳаёти ҳақида ҳам қимматли маълумотлар беради.

Қуйида ушбу эсдалик асарлардан бир парчани эътиборингизга ҳавола қиламиз.

* * *

...Ҳақиқатни касб этувчи фазилат осмонининг афтоби, билим сипеҳрининг камоли, миллат ва дин бобида камолга етганларнинг афзаллари бўлмиш бу бешта олижаноб силсиланинг етакчиси мавлоно Нуриддин Абдураҳмон Жомий бўлганлар, иккинчиси Мавлоно Камолиддин Шайх Хусайн, учинчиси Шамсиддин соҳиби «Кашф», тўртинчиси мавлоно Довуд ва бешинчиси мавлоно Муъин Туний эди: Булар ана шу беш киши бўлиб, биронта ақл эгаси уларга олтинчисини қўша олган эмас.

Бу жамоат Муҳаммад Жожармийнинг талабаларидан эди. Мазкур мавлоно шундай бир киши эдики, саксон ёшга етганида Амир Сайид Шариф Боғи Зоғонда дарс қилган аснода у киши ҳозир бўлдилар. Айтишларича, бу киши Мир Сайид Шарифни етти навбат сўзидан қайтарганлар.

Бу жамоат мазкур мавлоно ҳузурида мавлоно Али Қушчининг «Шарҳи тажрид» асарини ўқир эдилар. Шу ҳодиса машҳурки, мазкур беш талаба мударрис устидан шундай тазйиқ ўтказа бошладиларки, у зот талабаларга бирор сўзни ҳам охирига етказиб айта олмас эди. Мавлоно бир куни кечаси хаёлга чўмиб, ўз-ўзига деди: «Агар аҳвол шу қабилда бораберса ва одамлар орасида гап тарқалса, мен замона олимларининг билимдони ва билимдонлик бобида илдамлик тўпини баён майдони шаҳсуворларидан олиб қочадиган бўла туриб, шундай ҳолга тушаманки, ўз шогирдларимни уддалай олмайдиган бўлиб қоламан, бу қандай шармандалик ва қандай расволик! Демак, бунинг тадбири шуки, ўзимизни касалликка солишимиз ва уларни бир неча кун бекор қолдириб, маишатпарастлик водийсига ташлаб қўйишимиз керак бўлади».

Дарс вақтида беш талаба ҳозир бўлиб жузвдонларини чиқарганларида жаноб маҳдум буюрдиларки: «Эй азизлар, бир неча вақтдирки, фақир ўзимда ич юришмаслик ва бир ғашлик ҳис қилмоқдаман, хотиримга шундай келадики, бир сурги қилишим лозим ва илло бетоблик кучайиб кетади, касаллик зурайгач уни дафъ қилиш мушкуллашади». Толиби илмлар айитдилар: «Сиз шариф зот ва латиф унсурга бирор нотоблик юз беришидан худо сақласин! У ҳолда биз фақирларнинг заҳматларимиз гўёки кўрмагандек бўлиб қолади». Мавлоно буюрдилар: «Зарурат ҳар нарсани ҳам дуруст қилади, деганларидек қирқ кун муолажа олмоқ даркор».

Талабалар мавлононинг уйидан чиққач, ҳазрат мавлоно Жомий айтдилар: «Эй азизлар, бизнинг ҳазрат махдумимизда қандай бетоблик бўлганини ҳеч билдингларми?» Улар — «билмадик», деб жавоб бердилар. Ҳазрат мавлавий Жомий буюрдилар: «Мавлононинг нотобликлари биздурмиз, у киши биздан чарчаганлар ва ҳеч иложини топа олмаяпдилар, энди бизни бир неча кун бекор қолдириб, ўзлари мутолаа қиладилар ва ундан сўнг ўша илгариги орамиздаги тафовут пайдо бўлади». Ҳаммалари айтдилар: «Эй дўстлар, биз ўз вақтимизни бекорга ўтказишимизда ҳеч маъни йўқ. Муносиб тадбир шуки, биз ҳам машғул бўламиз ва ўз вақтимизни бекорчи кишилар оёғи остига сочмаймиз. Мавлона Довуд айтдилар: «Бу шаҳар мударрисларидан бирортасининг дарсида ҳозир бўлиб, масалахонликни тиклашдан бошқа иш бўлиши мумкин эмас». Ҳазрат мавлавий Жомий айтдилар. «Бу шаҳарда қандай мударрис борки, бизнинг мунозара ва мубоҳасамизга тоб келтира олсин. Улардан энг фаҳмли ва улуғи Мавлонзода Бахрободий бўладиган бўлса, тунов кун Хожа Исмоил Ҳисорий падарининг таъзиясида қандай тортишув бўлганини ҳаммангиз биласизлар. Маслаҳат шуки, биз ҳам ўзимизча иттифоқ тузамиз ва ҳар куни қуръа кўрсатиши бўйича беш аламиздан биттамиз мударрислик қиламиз». Шунга қарор қилдилар. Дарс жойи учун Бодесакдаги Маликон жоме масжиди танланиб, ўша ерга бордилар. Мавлавий Жомий номига қуръа тушди. Ўша куни у жаноб шундай дарс ўқидиларки, қолган талабаларнинг тасаввурига ҳам келмаган эди. Қирқ кун муддат ичида ҳар куни у жамоатдан битталари мударрис бўлдилар.

Жаноб мударрис шу муддатда кечаю кундуз мутолаа қилиш билан машғул бўлдилар ва шогирдлар устидан ғолиблик муқаддималарини ўз фикрларича тартибга келтирдилар. Қирқ кун ўтгач мавлавийнинг хотирлари жамъ бўлди. Шунча сўзларни тартибга солдиларки, то бир йилгача шогирдлар бу мубоҳаса юки остида забун ва мағлуб бўладигандек туюлди. Мавлононинг Фаттоҳ исмли бир ғуломи бор эди, унга бюрдилар: «Бориб у жамоатни олиб келгин!» «Уларни қай ердан топишим мумкин», деб сўради ғулом.

Мавлавий буюрдилар: «Улар Мирзо Рустам ва Мирзо Баҳодирларнинг шаробхонасида бўладилар!»

Ғулом Ҳирот Чорсусига борганида, у жамоат ўша куни ҳаммалари биргаликда Пири Ҳиротнинг ҳаммомига тушган ва ҳаммомдан чиқиб келаётган эдилар. Ғулом мавлавийнинг паёмини уларга етказди. Улар ўша жойдан тўғри йўлга тушиб, олий остонага қадам қўйиш билан саодатга эришдилар... ва «Эй махдумимиз, шу бугуноқ сабоқ ўқишга бошлаймиз», — дедилар. Алқисса, жузвдонларини чиқариб, баҳслашишга бошладилар. Мавлавий ўзи эътимод қўйгани — ҳар бир муқаддимани ўртага ташласа, қарши томон уни шундай дафъ қилар эдиларки, охири мавлоно у беш талабанинг қўлида ҳайрон бўлиб қолди ва айтди: — Эй азизлар, менинг мис тоғорам томдан тушиб кетди, энди пинҳон ноғора чалиб нима қиламан. Очиғини айтай: мен ҳечқандай касал бўлганим йўқ эди, балки сизларнинг сарпанжаларингиз тузоғида ожиз бўлиб қолиб, сабоқ ўқишнинг уҳдасидан чиқолмадим. Мен бир ҳийла ўйлаган эдим, холос. Энди билингларки, офтобдан иборат бўлмиш тўртинчи иқлим осмонининг шоҳбози (қуёш) ложувард ошёнасидан парвоз қилиб кўтарилган жойдан то мағриб денгизигача қанот урадиган жойгача ҳеч бир киши сизнинг сабоқингизни ҳеч бир илмда сўзлаёлмайди. Энди боринглар, қай ердаки хоҳласанглар ва хотирингиз нимани истаса, ўшандан дарс беринглар!»

Форс тилидан А.ЎРИНБОЕВ таржимаси.

Қарор ижроси билан кучли

ЭРКИН «ЗАРБА»

Ҳар гал таҳририят топшириғи билан сафарга борганимда тупроқ, чанг, лой демай борлиқни унутиб, бақириб, чақириб футбол ўйнаётган қишлоқ болаларини кўриб қувонаман, ҳам ташвишланаман. Бундай беғубор болалик ўзимизнинг ҳам бошимиздан ўтган. Имкон топдик дегунча тўпни қўлтиқлаб бирон-бир бўш, кенгроқ жойга дарвоза устунлари ўрнига тошми, ёки бўлмаса кийимларимизни қўйиб ялангоёқ тўп тепардик.

Замон ўзгарди, ҳамма нарсага эътибор ўзгарди. Жумладан, спортга ҳам. Юртбошимиз Ислом Каримов 4 январь куни Республика Вазирлар Маҳкамасида: «Ўзбекистонда футболни ривожлантириш масалаларига бағишланган мажлисда сўзлаган нутқида шундай деган эди: «Бизнинг болаларимизда футболга бўлган қизиқиш Бразилия ёки Аргентинаникидан камми? Иқлим шароитларимиз эса деярли йил давомида футбол билан шуғулланиш имкониятини беради. Қолаверса, одамларнинг футболга бўлган муносабати ҳам яхши. Ўзбекистон бугунги кунда дунё ҳамжамиятида ўз мавқеи ва нуфузига эга. Унинг сиёсий иқтисодий обруси тобора ортиб бормоқда. Агар биз футболни, қолаверса, бутун спортни талаб даражасида ривожлантирсак, бу юртимизнинг эътиборини янада оширади. Дунё аҳли олдида миллатимизнинг куч-қудратини намойиш этади».

Мамлакатимизда спорт ривожига бевосита президентимизнинг ўзлари бош-қош бўлиши қувонарлидир. Маълумки, «Жисмоний тарбия ва спорт» тўғрисида қарор қабул қилинди. «Соғлом авлод учун» дастури ишлаб чиқилди. Умуман кейинги уч йил ичида Вазирлар Маҳкамаси футболни ривожлантириш бўйича учта қарорни ишлаб чиқди. Бу йил чарм тўп ишқибозлари учун омадли келди десак янглишмаймиз.

Лекин ҳамма жойда ҳам аҳвол биз ўйлаганчалик қувонарлими? Қарорлар ўз вақтида ижро этиляптими? Биз шу саволлар билан Самарқанд вилояти Нуробод тумани ҳокимининг ўринбосари Нишон ака Ҳотамовга мурожаат қилганимизда у киши: «Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 17 январдаги «Ўзбекистонда футболни ривожлантиришнинг ташкилий асослари ва принципларини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қароридан келиб чиққан ҳолда февраль ойида туманимиз фаоллари йиғилиши ўзининг қарорини қабул қилди. Шундан кейин ушбу асосда барча хўжаликлар ҳам ўз қарорларини ишлаб чиқди...», — деб жавоб беради.

Жуда яхши ўз вақтида қабул қилинган қарор, лекин...Ҳолва деган билан оғиз чучимас экан. Биз футбол оммавий ўйин бўлгани учун уни кўпчилик томоша қилишини биламиз. Шунинг учун туман стадионаларида бўлганимизда ўтирадиган ўриндиқларнинг синиб етганлиги, баъзиларида ўша ўриндиқларнинг умуман йўқлигининг гувоҳи бўлдик. Ваҳоланки футбол ҳақидаги қарорда стадионларни таъмирлаш муддати белгиланган.

Туман маркази ҳисобланмиш Нуробод шаҳрида ҳам спорт ишлари ўлда-жўлда. Касаба уюшмалари туман кенгашида ҳам спорт йўриқчилари етишмайди ёки умуман йўқ деса ҳам бўлади. Хўш марказнинг аҳволи шундай бўлгач, туманнинг чекка хўжалик ва қишлоқларида аҳволни қандай деб тасаввур қилиш мумкин. Биргина мисол: мустақиллик байрами куни шаҳар марказига кўплаб аҳоли байрамни нишонлаш учун чиқишди. Ўшу куни шаҳарда ташкил этилган футбол ҳамда волейбол мусобақаларига ҳеч кимни жалб қилиб бўлмади. Фақат бир икки одамгина тўп кетидан қувган бўлишди-ю лекин бу мусобақа нима учун ташкил этилган, кимлар қатнашиши керак, билолмадик. Спортга ва жисмоний тарбияга қизиқиш суст, орқада. Мутасадди ўртоқлар билмадик нималар ҳақида бош қотираётган эканлар, бунчалик спорт ҳақида ўйлашга вақт топишолмаяпти.

Вилоятнинг Булунғур туманидаги аҳволни кузатганимизда, спорт жонкуяри «Пахтакор» спорт жамияти раиси Турсун Аҳмедов билан суҳбат чоғида туманда спорт ишлари бирмунча яхшиланаётгани, ёшларда жисмоний тарбияга қизиқиш ортиб, спорт секцияларига жалб қилинаётгани ҳақида гапирди. Ўйингоҳни эса биринчи лига жамоаси «Диёр» клубига ижарага берилганини айтди. Биз фаолият кўрсатаётган спорт мактабига борганимизда у ерда кураш, стол тенниси футбол гуруҳлари ташкил этилганини айтишди. Лекин биз мактабда болалар тугул мактаб директорини ҳам, ўринбосарни ҳам учратолмадик.

Мавжуд футбол майдонларидан фойдаланаётган «Диёр» клуби ҳам унчалик футбол ишқибозларини қувонтираётгани йўқ.

Нима бўлса ҳам бу туманда ҳаркалай ишни йўлга қўйиб аҳволни олдингилан яхшиласа бўлади. Лекин Нуробод туман мутасадди ташкилот раҳбарлари, масъул ўртоқлар ҳеч бўлмаса қўшниларидан ўрнак олишса бўлар эди. Акс ҳолда бу ҳудудлардан қандай қилиб келажакда машҳур спортчилар ёки соғлом авлод етишиб чиқсин. Ахир жисмоний тарбия ва спорт инсон саломатлиги учун кони фойда эмасми?

Улуғбек АҲРОРОВ,
«Ишонч»нинг махсус мухбири.

ЗОТИ ШАРИФГА БАҒИШЛАБ

Уз замонасида илм-маърифат ва бошқа санъат турлари каби шатранж ривожига ҳам ҳомийлик қилган улуғ бобомиз Соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллик тўйига бағишлаб шахмат танлови ўтказишни «Ишонч» газетамизнинг ходимлари ўзларининг шарафли бурчлари деб билдилар.

Бу танловни ўтказишдан мақсад муштарийларни буюк Амир Темур ҳаётида шахматнинг тутган ўрни билан таништириш, ҳаваскорлар маҳоратини оширишдан иборатдир.

ТАНЛОВ ШАРТЛАРИ

1. Конкурсда барча хоҳловчилар иштирок эта оладилар.

Қуйи физкультура жамоалари, ўқувчилар саройлари, мактаблар, ҳунар-техника билим юртлари, ўсмирлар ва болалар спорт мактабларининг шахмат тўгараклари аъзолари ҳамда тарбияланувчилари бамаслаҳат йўллаган жавоблар алоҳида инобатга олинади.

2. Танлов топшириқлари 3та 2 юришли, 2та 3юришли, 1та 4юришли ва 2та 5юришли масала ҳамда 4та этюддан иборат бўлиб, ҳар бирининг тўғри жавоби учун (осон-қийинлигига қараб) маълум очколар сони белгиланган. Танлов 3 ой давом этиб, йил охирларида якунланади. Газетанинг 3 сонида 4тадан жами 12та топшириқ эълон қилинади.

3. Танлов иштирокчиларига спорт разрядлари талаблари белгиланади. Барча топшириқларга тўла тўкис жавоб йўллаганларга биринчи, масала ва этюдларнинг 60 фоизини тўғри ечганларга иккинчи, камида 30 фоизини ҳал қилганларга учинчи спорт разряди берилади.

4. Танловнинг биринчи ғолиби газетамиз таъсис этган 3000 сўмлик, 2-ғолиби 2000 сўмлик, 3-ғолиби 1000 сўмлик совғани олишга мушарраф бўлади. Биринчи ўринликка кирган қолган иштирокчиларга муаллиф дастхати битилган шахмат китоблари топширилади.

5. Танлов жюрисига Узбекистон шахмат федерациясининг вице-президенти, халқаро ҳакам, спорт мастери, тарих фанлари номзоди Мамажон Муҳиддинов бошчилик қилади.

Жавобларни «Ишонч» газетасининг муҳарририятига йўллаганда почта откриткаси устига. «Шахмат танлови»га деб ёзиб қўйинг.

Исм, фамилиянгиз, ёшингиз, иш ёки ўқиш жойингиз, турар жойингиз, шахматдан разрядингиз бўлса, уни ҳам кўрсатиб қўйинг.

Ҳар сондаги 4та топшириқ жавоблари 3 ҳафтадан кечикмай юборилиши шарт, бунда почта муҳри ҳисобга олинади. Бу мухлат етарли бўлса керак, бинобарин имкониятдан тўла фойдаланишга ҳаракат қилинг. Узгаларнинг кўмагисиз мустақил жавоб изланг. Ахир мақсад ҳам ўз кучингизни синаб кўриш-ку!

Сиз қадрли шахмат шайдоларига муваффақият тилаймиз.

ДАСТЛАБКИ ТОПШИРИҚЛАР

Вазиятларнинг ҳаммасида юриш навбати оқлардан. 1, 2 ва 3 тасвирларда 2 юришда, 4-тасвирда 3 юришда мот қилиниши керак.

Амир Темур 660 йиллигига

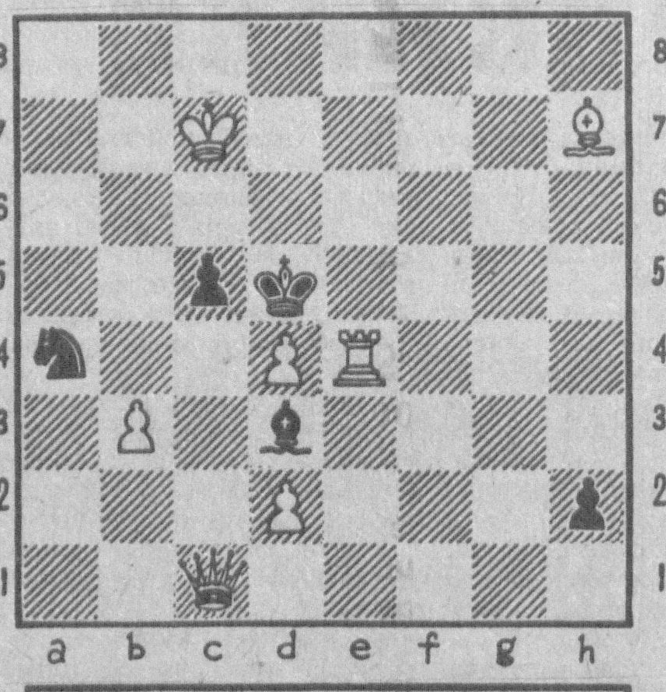

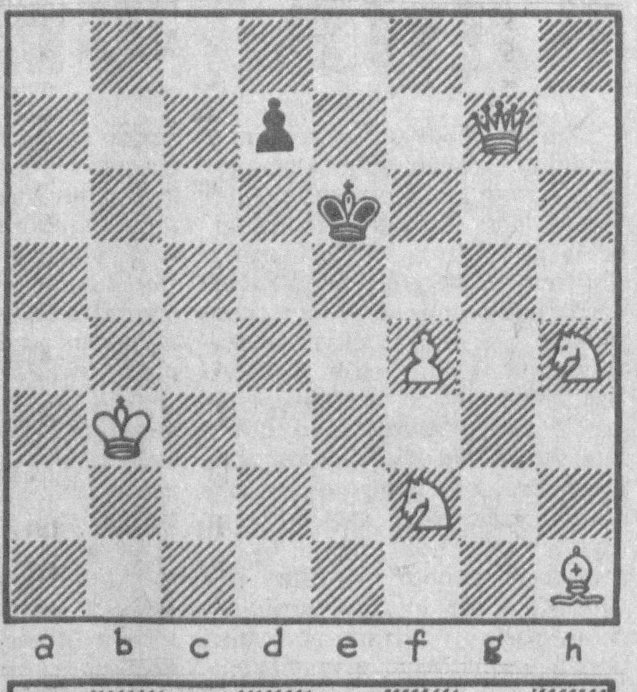

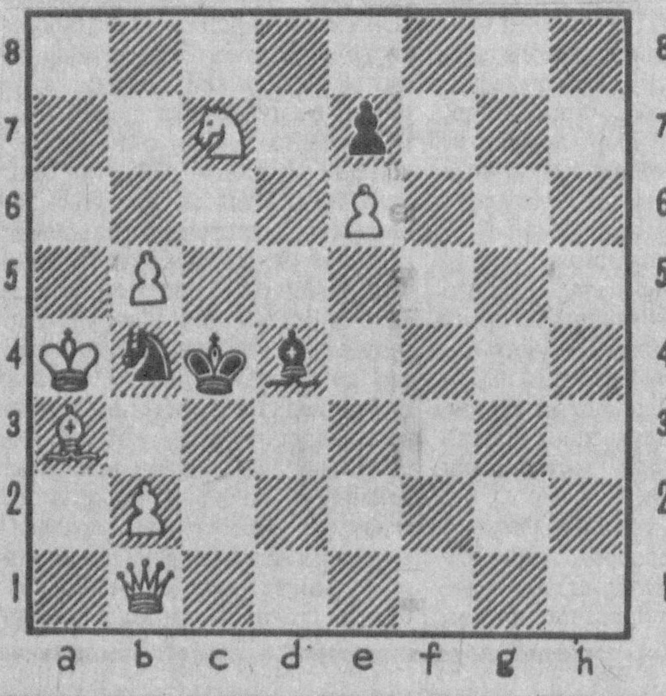

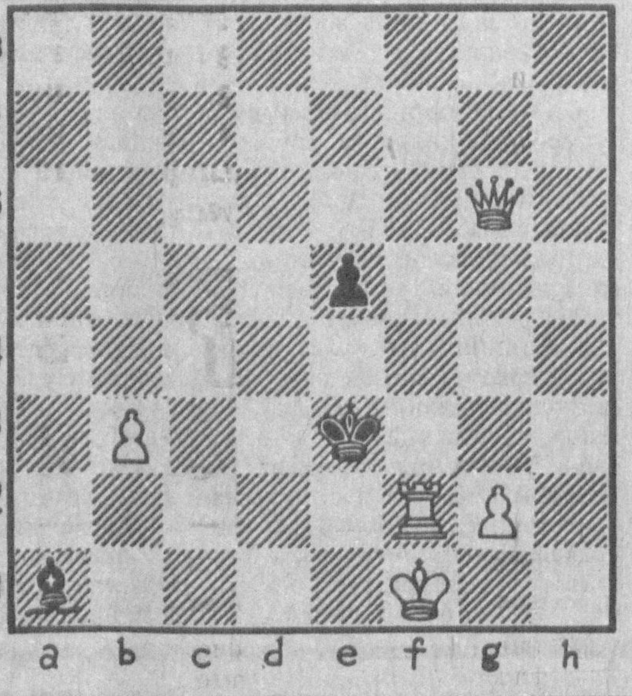

Спорт

СПАРТАКИАДА КУНДАЛИГИДАН

Шу кунларда соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига бағишланиб ўтказилаётган спартакиада мусобақалари қизғин тус олмоқда. Пойтахтимизнинг «Пахтакор» соғломлаштириш марказида спортнинг қиличбозлик тури бўйича мусобақалар давом этмоқда. Фарғонада эса стол теннис мусобақалари якунланди. Барча ўйинларни кўтаринки руҳда ўтказган 2-болалар ва ўсмирлар спорт мактаби тарбияланувчилари Тошкент вилояти шаънини муносиб ҳимоя қилиб спартакиаданинг ҳурмат шохсупасидан жой олдилар. Тошкент шаҳри теннисчилари иккинчи, мезбонлар эса фахрли учинчи шоҳсупага кўтарилдилар.

Аёллар ўртасида эса Тошкент шаҳри теннисчиларига тенг келадигани топилмади. Фарғоналиклар ва Тошкент вилояти теннисчи дугоналарни ортда қолдириб 2-ўриндан жой олдилар. Умумкомандалар йиққан очколар натижаларига келадиган бўлсак: ғолиблар Тошкент шаҳри, Фарғона ва Тошкент вилояти вакиллари шу тартибида жойлашдилар. Шу кунгача спартакиада дастуридан ўрин олган 28 спорт турининг натижаларига кўра, тошкентликлар якка пешқадам бўлиб олдилар. Уларни Андижон ва Самарқанд вилояти спортчилари таъқиб этиб келмоқда.

Мунажжим таъбири

САЛОМАТЛИГИНГИЗНИ АСРАНГ!

(23—30 сентябрь кунлари учун)

23 сентябрь кеч соат 11 дан 24 сентябрь тунги соат... 12 гача бўғинлар, сезги аъдолари, кўз, асаб ва эндокрин тизим нимжон ва заиф бўлади. Шу сабабли шу кунларда кўзда жарроҳлик муолажаси қилдириш, бўғинлар, асаб ва эндокрин тизимга (ўта зарур ҳолатлар истисно) жиддий тиббий таъсир кўрсатмаган маъқул. Бу кунлар юракни даволаш, сув билан даволаланиш учун мос. Ойнинг Қовға юлдузлар туркумидан ўтиши руҳан ўзига хос, кутилмаган ғояларга, кашфиётларга мойилликни оширади, шунингдек дўстлик, биродарлик, якдиллик, беғаразлик, эмин-эркинлик тўғрисида мулоҳаза юритишга, фалсафий мушоҳадага ундайди, айни замонда ақидалардан юз ўгиришга даъват этади. 23 сентябрь оқшом 5 билан 6 оралиғида ва асаб фаолиятига ҳушёр бўлиш керак. Шу фурсатда худбинлик, манфаатпарастлик, мақтончоқлик, яқинларга, ҳасад билан қараш, эгаллаб турган мавқеингизни суъистемол қилиш, болаларни, яқин кишиларингиз, қўл остингиздагиларни камситиш ёки уларга зуғум кўрсатишдан ўзингизни тийинг. Шу хусусда чуқурроқ мулоҳаза юритинг, чунки Шарқ мунажжимлиги нуқтаи назарига биноан, шундай эҳтиёткорлигингиз сайёраларнинг зиддияти юрак ва асаб тизимига салбий таъсири (Қовға буржидаги Ой билан Асад буржидаги Лилитнинг ўзаро қарама-қарши жойлашуви) оқибатида келиб чиқиши мумкин нохушликлардан сизни асрайди. Истак-майлларингиз ва эҳтиросингиз сизни айни шу соатда кераксиз томонга бошлаши мумкин, ақл-идрок билан эса бунинг олдини олишингиз эҳтимолдан холи эмас.

25 сентябрдан 26 сентябрь кеч соат 11 гача тери, руҳий ҳолатингиз, товон буйрак нозик ва заиф бўлади. Шу сабабли кўп суюқлик, таркибида гиёҳванд моддалар бор дори-дармонларни ичманг, оёқни даволамаган, ҳуқна қилдирмаган маъқул. Аллегорик акс-таъсирлар, оёқда замбуруғ хасталиги эҳтимоли ортади.

Бу икки кун ичакларни (тўғри ичакдан ташқари) даволаш учун жуда қулай. Руҳан эса Ойнинг Ҳут буржидан ўтиши хайёлпарастлигингиз, сезгирлигингиз, бошқаларга ҳамдардлигингиз, меҳр-шафқатлилик, орзумандлик, мусиқийлик, шоиртабиатлилик, хуллас жамики фазилатларингизни кучайтиради. 26 сентябрь тахминан 5—6 ларда ичаклар, бутун қорин бўшлиғи, оёқ-қўл, нафас олиш аъзолари нисбатан заифроқ бўлади.

27—28 сентябрь даврида бош, бош мия, жағлар, тишлар ва кўзлар заифона тус олади. Бу аъзоларида ҳар қандай жарроҳлик мақсадга мувофиқ эмас. Шу кунлари буйраклар ва пешоб йўллари билан боғлиқ муолажаларни ўтказган яхши. Ойнинг Ҳамал буржидан ўтиши шу кунларда фаоллигингиз, ташаббускорлигингиз,иродангиз, қатъиятлилигингиз, шижоатингизни кучайтиради. Бироқ 27 сентябрь куни янги ишни бошламаган яхши, чунки 28 сентябргача 15-Ой куни давом этади. Бу куни ҳиссаётларни тийиш, руҳий мувозанатга интилиш, фикран, истак-хоҳишлар, амалиётда ҳам мусаффо бўлган маъқул. Ошқозон ости безе ва диафрагма заифлашади. Уйда нон ёпиш, исириқ тутатиш; қизил рангли шарбатлар ёки қичитқи ўт қайнатмасини ичиш мумкин. Бундан ташқари 27 сентябрь эрталаб соат 7 дан 5 дақиқа ўтганда 4 дақиқа давомида Ой тўла тутилади. Шу сабабли 26—28 сентябрь кунлари ҳамма гўштли таомларни истеъмол қилмаслик керак. Ой тутилишидан ярим соат олдин ва тутилганидан 30 дақиқа сўнг имкон борича душ қабул қилиш, галма-галдан совуқ, иссиқ ва яна совуқ сув билан ювиниш, ювингандан кейин артинмаслик керак. Ой ошқозонни бошқаради, шу боис парҳез сақламаслик кейинчалик ошқозонни ишдан чиқариши мумкин. Ой Ҳамал буржида тутилади, шунинг учун бу вақтда шахсий хислатлар ҳақида аниқ мулоҳаза юритиш керак: куч-қувватингиз, иродангизни қайси мақсадларга қаратмоқчисиз; ташаббускорлигингиз, фаолигингизни қайси йўналишларга мосламоқчисиз — равшанлаштиришингиз даркор. Тўрт ойлик аниқ режани ишлаб чиқишингиз лозим.

29 сентябрь эрталаб 7 дан 30 сентябргача томоқ. бўйин, буйрак, эндокрин тизим айниқса нозиклашади. Шу боис бўйин ва томоқда жарроҳлик муолажалари қилдириш тавсия этилмайди. Шунингдек дуч келган овқатни еяверманг, оч қолиш ҳам тавсия этилмайди. Жинсий аъзолар билан боғлиқ жарроҳлик ва бошқа муолажалар нисбатан яхши натижа билан якунланади. Шу кунларда Ойнинг Савр юлдузлар буржида бўлиши эса собитқадамлигингиз, амалийлигингиз, вазминлик ва мулоҳаза билан иш тутишингиз, осойишталикка, табиатга, гўзалликка интилишингизни кучайтиради. 29 сентябрда ортиқча мулоҳазакорликка йўл берманг; 30 сентябрь эса хомхаёллардан воз кечиш, номуносиб ўй-ниятлардан фориғ бўлиш куни.

Ўзингизни билинг

«РАШК АЛИФБОСИ» СИНОВ-СЎРОВЛАРИ НАТИЖАЛАРИ БЎЙИЧА ХУЛОСАЛАР

0—4 очко: Сизнинг фикрингизча, ўзаро ишонч ҳар қандай муносабатларнинг асоси бўлиши керак. Бироқ хушёр бўлингки, — ишонч ўрнини лоқайдлик ва бефарқлик эгаллаши ҳеч гап эмас. Агар сиз ўз турмуш ўртоғингизни бебаҳо топилма деб ҳисобламасангиз, ўзаро муносабатларингиз моҳиятини йўқотиб қўйиши мумкин. Вақт-вақти билан жўн ва бир хил кунларни ўзгартириб, янгиликлар киритиб туриш керак.

5—13 очко: Баъзида қалбингизда уйғониб турадиган рашкни тушуниш мумкин. Афтидан Сиз ўз турмуш ўртоғингизни севасиз ва ҳурмат қиласиз ҳамда уни қўлдан бой беришни истамайсиз. Рашк қалбингиздан эзгу туйғуларни қўзғатаётганига қанча вақт ишончингиз комил бўлса, шунча вақтгача муносабатларингизга хавф таҳлил солмайди. Бироқ албатта, турмуш ўртоғингиз билан ўз шубҳа-гумонларингиз хусусида фикр алмашиб туринг — очиқ мулоқот ўзаро муносабатларингизни мустаҳкамлайди.

Мамлакатлар, одамлар, одатлар

ЮТОҚҚАН ДЕНГИЗЛАР

3000 йилдан буён одамлар уммон ва денгизларда сузадилар. Шу давр мобайнида кемаларнинг тури таниб бўлмас даражада ўзгарди. Елканли кемалар ўрнини буғ машиналари ўрнатилган кемалар-пороходлар эгаллади, кейинчалик дизел-электроходлар, атом двигателли кемалар вужудга келди.

Кемасозликдаги ўзгаришларга-кемаларнинг такомиллаштирилишига, радиолакаторлар ва жуда аниқ денгиз хариталари мавжудлигига қарамай, ҳозир ҳам кемалар саёзликларга ўтириб қолмоқда, бир-бири билан тўқнашмоқда, ёниб кетмоқда, тўлқинлар зарбидан парчаланмоқда. Қисқаси, ҳозирги кунда ҳам кемаларнинг фалокатга учраши, кемалар билан биргаликда одамларнинг сувга ғарқ бўлиши учраб туради.

Фалокатга учраган кемалардаги одамларнинг тахминан 75 фоизи ғарқ бўлса, 25 фоизи омон қоладилар. Кема ҳалокатидан омон қоғанларнинг 90 фоизи дастлабки уч кун ичидаёқ нобуд бўладилар.

Бунинг сабаби нима? Кема ғарқ бўлган ҳолларда омон қолганларнинг баъзилари очликдан, бошқалари эса ўзининг омон қолишидан умид узганлиги учун нобуд бўладилар. Француз врачи, сайёҳ А.Бомбар бу ҳақда шундай дейди: «Кема чўкаётганда ундаги кишига кема билан бирга бутун дунё чўкаётгандек туюлади. Унга қутқарув қайиғи учраса ҳам бу ҳали ўлимдан халос этилди, деган сўз эмас. Чунки рўй берган фалокатдан эсини йўқотган киши қутқарув қайиғи ёнида ҳаракатсиз қотиб тураверади, тунги даҳшатли қоронғуликдн, жаҳаннам ёқасида турганлигидан ҳаётини сўнган ҳисоблайди, у омон қолганида ҳам, одатда уч кундан кўп яшамайди».

Бепоён уммон ва денгизларда турли синоатлар, ҳодисалар ва фалокатлар рўй бериб туриши табиий ҳол.

Жўғрофиюн-олим Л.Скрягин шундай ҳикоя қилади: «Род Айленд штатининг соҳилда жойлашган Истонс-Бич қишлоғи аҳолиси 1850 йил июль ойида денгиз томондан елканларини тушириб, шитоб билан қирғоққа яқинлашаётган кемани кўриб ҳайратда қолдилар. Кема қирғоқ яқинидаги саёзликка келиб тўхтади.

Одамлар кема палубасига чиқиб ҳангу-манг бўлиб қолдилар. Кема ошхонасида қаҳва биқирлаб қайнаб турибди. Салондаги столга ликопчалар тартиб билан териб қўйилган. Кемада омон қолган бирдан-бир жонзот ит эди. У қўрққанидан бурчакка биқиниб, ғужанак бўлиб олган ва дағ-дағ титрарди. Кемада бошқа жон асари кўринмайди.

Юклар, об-ҳавони кузатадиган асбоблар, хариталар, маълумотлари ва кема ҳужжатлари, хуллас, ҳамма нарса ўз жойида».

Одамлар қаёққа ғойиб бўлган? Бу ғаройиб ҳодисанинг сир-асрори нимада?

«1894 йил сентябрь ойи. Ҳинд уммонида сузиб бораётган Олмониянинг «Пиктубен» кемаси экипажи мачтасининг учига фалокатга учраганликни билдирувчи белги осилган уч мачтали «Эбий ЭссХарт» кемасини кўриб қолади. олмон денгизчилари елканли кема палубасига кўтарилганларида экипаж ақлдан озганини кўришади».

Бундай ғаройиб, сирли ҳодисалар онда-сонда бўлса ҳам, бўлиб туриди. Уларнинг сабаблари ҳар хил.

Бинойидек сузиб кетаётган кемада барча команда аъзолари ва йўловчиларнинг бехосдан ғойиб бўлиши, улардан ному нишон қолмаслиги, одамларнинг нобуд бўлиши ҳақиқатан ҳам сирли воқеа. Уммонда шиддатли тўфон кўтарилганида қирғоқдаги беморларнинг аҳволи оғирлашади, ўз жонига қасд қилувчилар сони ортади, кўчаларда фалокат кўпаяди. Буларнинг асосий сабабчиси, айбдор инфратовушдир.

Инфратовушнинг биологик фаоллиги асосли далиллар билан исботланган. Профессор Н.Гавро фикрича, денгизда содир бўладиган мудҳиш ҳодисалар инфратовуш тўлқинлари частотасига тенг бўлган пайтдагина содир бўлади. Муайян частотадаги инфратовуш кишида тушкунлик кайфиятини, денгиз касаллигини келтириб чиқаради, у кўзни кўр қилиши, ҳатто кишини ҳалок этиши ҳам мумкин.

Денгиз мутлақо осойишта бўлишига қаримай, кема инфратовуш тўлқинлари йўналишига тушиб қолса, тебраниш частотаси муайян даражага етса, экипаж аъзоларини бир зумда ҳалок этади. Эътиборли маълумотларга қараганда, мазкур ҳудудда кучли шамол турмасада, экипаж аъзолари дом-дараксиз йўқолган, кемаларда мачталар бўлак-бўлак бўлиб кетган.

Ҳозирги вақтда тўфонлар ва сув ости зилзилалари натижасида вужудга келадиган инфратовушни қабул қиладиган махсус станциялар ташкил этилган. Бундай станциялар одам ҳаёти учун хавфли инфратовуш частотаси пайдо бўлганлиги ҳақида кемаларни огоҳлантириб туради.

Ер куррасидаги «Ютоққан денгизлар»дан бири «Бермуд учбурчаги»дир. Асримизнинг 50-йилларидан «Бермуд учбурчаги» ҳақида турли хабарлар тарқала бошлаб, 70, 80-йилларда миш-мишлар авжига чиқди.

«Бермуд учбурчаги» деганда қайси жойлар назарда тутилади? Атлантика уммонининг ғарбий қисмида, Америка Қўшма Штатларининг жануби-шарқий томонида Бермуд ороллари жойлашган. Бу ороллар билан Флорида ярим оролининг жанубий чеккаси ҳамда Пуэрто-Рико ороли оралиғи «Бермуд учбурчаги» деб юритилади.

Кейинги икки аср мобайнида ана шу учбурчак оралиғида кўплаб кема ва бир неча самолёт бедарак йўқолган. Хусусан, сўнгги 30-40 йил ичида 100 дан кўпроқ самолёт, кема, мингдан зиёд денгизчи, учувчи ва саёҳатчилар шу ҳудудда дом-дараксиз ғойиб бўлганлар.

1900 йилда Америкага қарашли «Инсургент» кемаси 340 йўловчиси билан шу ҳудудда йўқолган.

1963 йилда узунлиги 129 метрли «Мэрин Салфер Куин» номли ғоят катта кема, ҳамда 19 минг тонналик «Сайкласс» кемаси 309 йўловчиси билан бирга дом дараксиз кетган.

1967 йилда куппа-кундуз куни ҳаво очиқ пайтда Майали Бич шаҳридан бор-йўғи бир миля нарида турган «Уичкрафт» крейсери ғойиб бўлган.

1968 йилда Американинг «Чаён» номли сув ости кемаси 99 кишилик аъзоси билан бирга, 1970 йилда «Милтон» юк кемаси. 1973 йилда эса «Анита» кемаси ғарқ бўлган.

1963 йили «Бермуд учбурчаги» ҳудудида самолётлар ҳалокатга учраган. Ёнилғи ташувчи «КС-135» маркали иккита реактив самолёт ҳавода портлаб кетган, уларнинг парчалари юзларча чақирим нарида топилган.

Америка газеталаридан бирида шундай хабар босилган: «1972 йил 1 февраль куни Мексика кўрфазида «Фогт» деган улкан танкер ғойиб бўлган, Кема 14 февраль куни сув остидан топилган, команда аъзоларидан 38 киши дом-дараксиз ғойиб бўлган. Кишини ҳаяжонга соладиган воқеа, танкер капитани ўз каютасида қўлида қаҳва пиёласини ушлаганда ўтириб ўлиб қолган ҳолда топилгандир.

1945 йилнинг 5 декабрь куни АҚШнинг 5 та бомбардимончи самолёти Форт Лодердейл базасидан ҳавога кўтарилган. Очиқ ҳавода машқ ўтказиб базага қайтишига 15 дақиқа қолганда гуруҳ бошлиғи лейтенант Тейлордан: «Йўлдан адашганга ўхшаймиз...ерни кўрмаяпмиз...ҳамма ҳаммаси ғалати...ҳатто денгиз ҳам бошқача...биз» деган ташвишли хабар олинади-ю, тўсатдан алоқа узилади.

Йўқолган самолётларни қидириш учун зудлик билан ҳарбий гидросамолёт 13 кишдан иборат кузатувчиси билан кўкка парвоз қилган. Эртасига эса 240 та ҳарбий кема, 67 та самолёт, 4 та эслинец, кўплаб сув ости кемалари, қирғоқни муҳофаза қилувчи 18 та кема, юзлаб яхталар, катерлар ва авиация бўлимлари самолётлари қидиришга сафарбар этилган. Аммо самолётларнинг бирontаси ҳам топилмаган.

Аслида бу воқеалар об-ҳаво шароитидан, учувчиларнинг, кемани бошқарувчиларнинг тажрибасизлигидан ёки механизмларнинг такомиллашмаганлигидан келиб чиққан бўлиши мумкин. Умуман олганда «Бурмуд учбурчаги» ҳудудида самолёт ва кемаларни тўзғитиб юборадиган шиддатли довул ва тўфонлар бўлиб туради.

Хўш, «Бермуд учбурчаги»нинг табиий шароити қандай? Бермуд учбурчаги ҳудуди ўзининг метеорологик шароит жиҳатдан Ер куррасининг бошқа жойларидан фарқ қиладиган, ўзига хос минтақадир. Уммондаги экваториал оқимлар шу ҳудудда Голфстрим илиқ сув оқимига айланади. Африка қирғоқларида вужудга келиб, кучли тўфонларга айланадиган ҳаво уюрмалари шу жойгача етиб келади, уларнинг ҳаракат йўлларини, кўпинча олдиндан белгилаб бўлмайди.

Бермуд учбурчаги ҳудудида об-ҳаво осойишта бўлиб турадию, тўсатдан ёпирилиб келган довуллар одамларни саросимага солиб қўяди. Бу ҳудудни матеорологик жиҳатдан «сирли» ҳудуд дейишдан кўра, «ўрганиб улгурилмаган ҳудуд дейиш ҳақиқатга яқинроқ бўлур эди.

Бермуд учбурчагида бўлиб турадиган уюрмали оқимлар уммоннинг марказий қисмидаги оқимларга нисбатан кескинроқ ва кучлироқдир. Бу оқимлар ҳаракати жуда мураккаб бўлиб, улар бошқарилаётган кемаларни бугун бир томонга олиб кетса, эртасига мутлақо бошқа томонга элтиши мумкин.

Умуман ютоққан денгиз-Бермуд учбурчаги ҳудуди синоптик жиҳатдан ўта бесаранжом, табиати жуда мураккаб бўлиб, янада мукаммалроқ тадқиқ этишни тақозо этади.

М. МИРАБДУЛЛОҲ ўғли

Олам ичра олам

«ОЛТИН ОДАМ»

Олтой ўлкасининг Урта Осиё қисмида шаман динига таааллуқли қабр топилди. Олимларнинг таъкидлашича, қабр эрамиздан олдинги бешинчи асрга тегишли. Ўлка пойтахти Барнаулда иш олиб бораётган археологлар бу топилмага «Олтин одам» деб ном қўйишган. Гуруҳ раҳбари, археолог Петр Шульконинг айтишича, бу ном рамзий бўлиб, унинг сабаби қабрдан топилган барча ашёлар таркибида олтин мавжудлигидир. Тадқиқотчилар «Олтин одам» ёнида яна иккита, битта аёл ва ёш боланинг ҳам қабрини топишди. Маълумотларга қараганда, бу ердан ҳам тарихий қимматга эга кўплаб олтин буюмлар топилган.

ЭНГ БОЙ ДАВЛАТ

Люксембург йиллик миллий даромадининг аҳоли жон бошига тўғри келиши бўйича жаҳоннинг энг бой давлати деб эълон қилинди. Мамлакат иқтисодиёт вазирлиги бош котибининг ахборот беришича, Жаҳон Банки маълумотларига кўра, миллий даромад бир кишига 39 минг 850 долларни ташкил қилиб, бу борада Швейцариядан ҳам ўзиб кетган. Эндиги масала мана шу «тож»ни сақлаб қолиш. Аҳолиси 400 минг киши бўлган бу мамлакатда 200 дан ортиқ банк мавжуд. Бунчалик бойиб кетишнинг сабаби хорижий ишбилармонларнинг жуда кўп капитал олиб келиши деб кўрсатилмоқда.

ОЛМОНЛАРНИНГ ХОҲИШИ

Олтмиш уч фоиз олмонлар чет элда, биринчи навбатда Франция ва Австралияда ишлаш истагини билирмоқдалар. Текширувларга кўра, мамлакат ғарбий минтақасида яшовчи қатнашчиларнинг 72 фоизи ва шарқий минтақадан 48 фоизи шу ниятда эканлигини изҳор қилишган. Умуман олганда, 12 фоиз олмонлар Италия ва Швецияни танлаган бўлса, бир фоизи Бельгия, Ирландия ва Португалияни маъқул кўришган.

ЯНГИ МАСЖИД

Туркия диний ишлар жамияти ва «Гама» фирмасининг Ашгаботда масжид қурилишини бошлаганидан хабарингиз бўлса керак. Мазкур иншоот Анқарадаги машҳур «Хўжа Тера» масжиди усулида барпо этилиб, у Туркманистондаги энг катта номозгоҳ бўлади. Қурилиш учун 13 миллион доллар маблағ ажратилган. Бир вақтнинг ўзида 3500 одамни қабул қила оладиган мазкур бино 1997 йили ишга тушиши мўлжалланмоқда.

Озод БЕК тайёрлади

Диққат, диққат!

Тошкент вилоятидаги кўп тармоқли «Бўстон» санаторийсида даволанишга таклиф этамиз. Бу ерда қон-томир, юрақ, асаб ва урологик касалликлари билан оғриган беморлар яхши дам олиш билан бирга саломатликларини ҳам тиклаб оладилар.

Санаторий қошида алоҳида оила билан 10 кунлик дам олиш ташкил этилган.

Марҳамат, санаторийимизга ташриф буюринг.

Мурожаат учун телефонлар: 56-85-68, 56-73-56, 56-70-97.

Эълон

Тошкент шаҳрининг Чилонзор туманидаги «Даврон» фирмаси тугатилганлигини маълум қилади.

«П И Р С»

ХУСУСИЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТИЖОРАТ ФИРМАСИ ҚУЙИДАГИ ТИББИЙ УСКУНАЛАРНИ ҲАМДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ТЕХНИКАСИ ВА ЭҲТИЁТ ҚИСМЛАРНИ СОТАДИ:

«Орва-Ретина» рентген плёнкаси; 70х30,5, 70х60 ҳажмли «Орва-Ретина» (Германия) флюора плёнкаси, тасмаси;
Буюртма бўйича РО-6, РО-9 наркоз берадиган аппарат; 2,5 ва 10 мл. граммли бир марта ишлатиладиган нина дори (шприц)лар;
70х50 смли вафелли сочиқлар ва 50х50 жермо-қоғозлар;
Бир марта қон ва эритма қуювчи мослама (Германия)
Қондаги қандни якка тартибда аниқлагич (Жонсон-Жонсон маҳсулоти);
УЗС Алоқа-500-1100 аппаратлари датчиклари билан (Япония);
Бир ва 6-12 каналли электрокардиограмма аппарати (ЭКГ);
Рентген ускуналари, флюора аппаратлари;
Эндоскоплар ҳамда Қон анализаторлари;
«Олтой» фирмаси тракторларига тиркаладиган 3-4-5 ва 6-8 ярусли плуг (сўқа)лар;
П-702 ПЯШ-5 плуг тиши; Плуг тиргаги;
Т-4 трактори учун А-01 двигатели ҳамда унинг эҳтиёт қисмлари (гильза, поршен);
Ёқилғи насослари; кийдириладиган сальник (қоплама)лар; тормоз лентаси;
Понасимон тасма ва бошқа эҳтиёт қисмлар.
Буюртмалар шартномага асосан етказиб берилади. Ҳақ тўлаш турлича. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларига айрибошлаш ҳам мумкин.

Манзил: Тошкент шаҳри, Ивлев кўчаси 62-уй. (Собиқ «Радость» магазини рўпарасида).

Телефонлар: (3712) 55-93-06, 55-91-42, факс 54-67-23.

Эрталаб соат 8.00 дан соат 17.00 гача мурожаат этиш мумкин.

ИШОНЧ

Бош муҳаррир Саидакром САИДВАЛИЕВ

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир қабулхонаси — 56—25—36
Бош муҳаррир ўринбосари — 56—52—89
Масъул котиб — 56—52—78

БЎЛИМЛАР

Касаба уюшмалари ва иқтисодиёт — 56—82—79. Ахборот ва спорт — 56—87—63. Маънавият ва маданият — 56—82—79. Хатлар, оммавий ишлар ва мухбирлар билан ишлаш — 56—85—43. Тижорат ва ҳуқуқ — 56—85—66.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:

Андижонда — 5—23—10. Бухорода — 3—50—10. Гулистонда — 2—24—98. Жиззахда —3—82—18. Навоийда —3—41—99. Наманганда — 6—22—10. Нукусда — 2—44—46. Самарқандда — 35—64—24. Термизда — 2—70—07. Тошкентда — 56—82—79. Фарғонада — 24—58—43. Урганчда — 6—03—40. Қаршида — 5—33—71.

Муҳарририятга келган қўлёзмалар (2 оралиқда 5 бетдан ошмаслиги лозим) ва суратлар муаллифларга қайтарилмайди, фойдаланилмаган хатларга жавоб юборилмайди. Таҳририят воситачилик қилмайди. Мақолалардаги ҳамда реклама ва эълонлардаги фикр— мулоҳазалар, келтирилган факт ва рақамлар масъулияти муаллифлар ҳамда реклама ва эълон берувчилар зиммасидадир.

• Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган.
• Сешанба ва жума кунлари чоп этилади.
• Сотувда эркин нархда.

Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Правда Востока» кўчаси, 24—уй.

• Нашр кўрсаткичи: 64560; 64561.

Газетага 1994 йил 14 январда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 5 рақамли гувоҳнома берилган.

• IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди Офсет усулида босилди. Формати А—2, ҳажми 2 босма табоқ.

«Шарқ» нашриёт—матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41—уй. Нусхаси — 27.999. Буюртма Г— 0518. Босишга топшириш вақти — 20.00. Топширилди 20.30. Масъул навбатчи: Улуғбек АХРОРОВ

1 2 3 4 5 6